

1480.

#

JOANNIS CRÜGERI,
Philosophiæ & Medicinæ Doctoris, Illustr.
Dn. S. R. I. Comitis Schönburg. Poni-
censis & Glauchaviensis Archiatri

CASUS TRES MEDICI,

quorum agit

Primus, De Febri Petechiali.

Secundus, De Fæmina Phthisi Hereditaria
laborante.

Tertius, De Virgine in Incendio Sprember-
gensi à fumo & vapore quasi mortua.

Adjicitis in fine Illustrium & Excellentiss. Medicorum quorundam
Responsoriis ad Epistolas quasdam, de questionibus: num Venæsectio in quasi suf-
focatis à fumo & vapore jure merito loco gaudet, an non ē Num & Oli phi-
losoph. actu, an potentia acidus sit et refrigeret; Et Autorum
allegatorum Ædico.

BUDISSÆ,

Sumptu JOHANNIS WILISCHII, Bibliopolæ.
Pathol. gen. Literis RICHTERIANIS.

Anno MDCCVIII.

420,22

d Petechiae
Phthisis ✓
Suffocatio ✓

Opp. p. 29

SERENISSIMÆ PRINCIPI
ac DOMINÆ,

DN ERDMU-
THÆ DOROTHEÆ,

Natæ & viduatæ Duci Saxonæ, Juliaci,
Cliviæ & Montium, Angariæ & Westpha-
liæ, Landgraviæ Thuringiæ, Marchionissæ
Misiæ, & Lufatiæ Superioris & Inferio-
ris, Principali Dignitate Comiti Henneber-
giæ, Comiti Marcæ, Ravensburgi
& Barbiæ, Dominæ Ra-
vensteinii &c.

Principi Piæ, Felici, Magnanimæ & Muni-
ficæ, Dominæ meæ Clementissimæ,

Regimen Pacatum, Fata undiquaque
prosperrima & exoptatissima!

Nec non
Illustrissimo Pro-Marchioni Lusatiae
Inferioris ac Domino,
Dn. WILIBALDO ab HU'WALD,
*Dynastæ in Straupiz &c. Dominus suo
Gratiosissimo.*

Ut Et:

*Illustrissimis, Generosissimis & Excellen-
tissimis LIB. BARONI, COMITI
ac Dominis,*

Dn. OTTONI WILHELMO SCHENK,
*Lib. Baron. à Landsberg, Dynastæ in
Leutben, Teupiz, Buchholz &c. Consi-
storiæ Directori Eminentissimo;*

Dn. FRIDERICO CASIMIRO,
*S. R. I. Comiti de Lynar, Dynastæ in
Libenau & Glunick &c. Consiliario in
Regimine Lusat. Inf. Supremo gravissi-
mo.*

**Dn. HEINRICO OTTONI de STUT-
TERHEIM,** *Dynastæ in Ogrofa,
Böllschwitz, Schelnitz &c. Capitaneo Præ-
fecturarum Forstensis, Spremberg. &*

A 2

Vet-

Vetschoviens. maximè spectabili, & Ju-
dicii Provincialis in Lusat. Infer. Aſſeſ-
ſori benè meritissimo.

Non Non:

Illustribus, Generoso & Excellentissimis
Dominis,

Dn. JOHANNI WEISIO, JC. quam-
famigeratissimo.

Dn. HEINRICO PETRO ab HABER-
KORN, Heredit. in Hobendorff, Co-
miti Palatino Cæſareo ſplendidissimo.

Sacr. Reg. Majest. & Elect. Saxon. Se-
renitatis intutela supremâ Ipsius Sereni-
tatis Mauritiū Wilhelmi, Duc. Sax. &c.
&c. &c. Pro-Marchioni, Consistori Di-
rectori & reſp. Capitanee Præfectura-
rum Forst. Spremb. & Vetschov. & Con-
ſiliariis in Regimine per Lusatiam Inf.
Supremis Eminentissimis, longè gravif-
simis,

Dominis suis Gratiotissimis, Patronis Ma-
ximis, Felicitatem & Vitam longævam!

SERENISSIMA DUX,

Princeps ac Domina Clementissima.

Ute.

Illustrissime Pro-Marchio Lusatiae Inferioris.

*Illustrissimi, Generosissimi & Excellentissimi LiB. Baro. S. R. I.
COMES & CAPITANEE Praefectorum Forst Spremberg. & Vetschoviensis.*

*Illustres, Generose & Excellentissimi Domini Consistorii Director &
Confiliarii in Regimine per Lusatiam Inferiorem Supremi
Eminentissimi,*

Domini Gratiissimi, Patroni Observantissimi.

Ihil mihi venit in mentem aut memoriam, aut certissime nulla commodior ratio observantiæ dæ votissimæ & gratitudinis meæ debitæ in Vestram Serenitatem, Vestras Illustriss. Excellentias, Vestras Excell. pro gratia summa, benevolentia singulari pariterque beneficijs variis in..

A 3

meam

DEDICATIO:

meam tenuitatem aliquot ante annorum spatium s̄apenumero & ubertim collatis aliquo modo testandi, quam quā me nunc inpræsentiarum usum videtis, hoc est, **Vestræ Serenitatis**, **Vestrūm** imò quoque *Illustriſſorū & Excellentiſſorū Nominū* præ aliis huic opusculo exiguo humillimè & officiſſimè inferendi audaciam sumsi haud minimam, subje&tissimè & observantissimè rogans rogitansque, hanc in finistram nulla ratione interpretemini partem.

Non enim erat mens mihi, publicæ luci Casus hosce tres Medicinales dare, si vel maximè rationes mihi haud insufficienes essent istos, qui quoque meis ῥ̄s ē̄t πὸ πλὸ magna ex parte admodum acciderunt non sine θυσΦογίᾳ, neutquam perticendi, sed potius manifestandi; nihil tamen minus id non me fecisse **Vestræ Serenitati**, *Vobisque Illustriſſimi & Excellentiſſimi Patroni* velim perſvadeatis, nisi assensu unanimi æque ac ſvasu nonnullorum optimorum Fautorum & Bibliopolæ ipsius ſæpius repetito id devinetum me putâro reddidisse, ne viderer laboribus hisce superbire me velle, quod autem abs me nullo unquam modo excogitari posse omni procul dubio arbitratum ero.

Accipe itaque hoc, **Sereniſſima Dux**, quicquid est, animumque subje&tissimum & humillimum sereno vultu respice offerentis, non ipsum quod offertur. **Suscipe Decus Viduarum Serenissimarum, Idea Principum Illustriſſima, Mater Patriæ Clementiſſima & Munificentiſſima mea**, exiguum hoc devotionis meæ observantiaeque obedientiſſimæ pignus, quod ad **Vestræ Serenitatis** pedes pro Clementia Principali in meam tenuitatem semper collata, & quidem

DEDICATIO.

dem inter subiectissimos Clientes minimus & vilissimus, pro-
volutus, humillima animi subiectione depono.

Suscipite inquam, Illustrissime Domine Pro-Marchio Lusatiae
Inf. Domine Gratiissime, Illustrissimi & Generosissimi Lib. Baro,
comes & Capitanee Praefectorum Forst. Spremb. & Vetschovien-
sis, Illustris & Excellentissimi Dn Dn. Dn. Dn. Consistorii Director
& Consiliarii in Regimine per Luf. Inf. Supremi Eminentissimi,
quam gravissimi, Domini Gratiis & Patroni Maximi abeo, quem
temper Vestrum Clientem paratissimum & devinctissimum, ta-
men indignum & immeritum ad officia quævis testanda habeas-
tis, tenuem & exiguum, quem Minerva ipsi peperit, ingenii fœ-
tum, istumque subtutela Vesta in lucem simul prodire publicam
annuite.

Certissimum enim habeo & constantissimum, hâc sub uni-
brâ prolixâ Vesta ab omnibus contagiosis & malignis lingvæ
rabiosæ & furibundæ morsibus tutum & salvum eum perstitu-
rum, & quidem haud sine prægnantissimâ caussâ, quia Vos Illu-
strissimi, Generosissimi & Excellentissimi, Magnæ Rutæ Saxonicae
viridescens & immarcescibilis, ad multa secula duraturæ, nul-
lumque genus venenosum admissuræ, estis Proceres, Columnæ
& Fulcimenta.

Conserva itaque Jova O. M. Serenissimam Principem ac Do-
mam, Dominam Erdmutham Dorotheam, Ducem.
Saxonie &c. &c. &c. ë stirpe quondam Regia natam pervetu-
stâ, quæ usque in hanc diem sangvineos Reges & Reginas ha-
bet, Dominam meam Clementissimam & Principem Piontissimam
& Magnanimam, una cum Serenissimis Dominis Filiis, Principibus
ac Dominis itidem meis Clementissimis; Det Illis DEus de rore
Cœli & ita benedicat, ut jure merito dicere possint, benedictio-
nem Domini crastina luce de novo semper apparere, purita-
tem queverbi divini apud nos florere, vigere & crescere.

Sum-

DEDICATIO.

Summus quoque omnium rerum Fabricator in pylios annos usque **Vestrām Serenitatem** cum sanitate firmissima & constantissima, pariterque Regiūmen Marchionatus Lusatiae Inferioris Patriæ meæ svavissimæ Supremum cum Dn. Capitaneo Præfectur, supra jam laudatarum eminentissimo & gravissimo, quo loco & nomine *Sacræ Regiæ Majest. & Electoralis Saxonicae Serenitatis Domini Friderici Augusti in Tute-la suprema Serenitatis Illius Domini Mauritiī Wilhelmi, Ducis Sax. &c. &c. &c. Principum ac Dominorum meorum Clementissimorum Vos Illustrissimi & Excellentissimi Mæcenates perfungimini, abire largiter permittat, nec totum vitæ tempus **Vestræ Serenitatis** & *Vestrorum Illustrissimorum & Excellentissimorum* unquam tristari, sed felicitate exoptatissima, imò perpetua tum corporis, tum animi abundare patiatur, quò sub **Vestræ Serenitatis** umbra tuti & esse simus salvi, quo consilia *Vestrūm Illustrissimorum & Excellentissimorum* sanissima & gravissima in totius regionis incrementum, quam diu vivitis, & utilitatem semper vergant magnam, simul in ista nostra terra habitet, Pax & Justitia; Tandemque hâc in machina macrocosmica sero satis absoluto vitæ termino, æternitatis heredes **Vestrām Serenitatem, & Illustrissimos & Excellentissimos** Vos efficiat. Valete & favete*

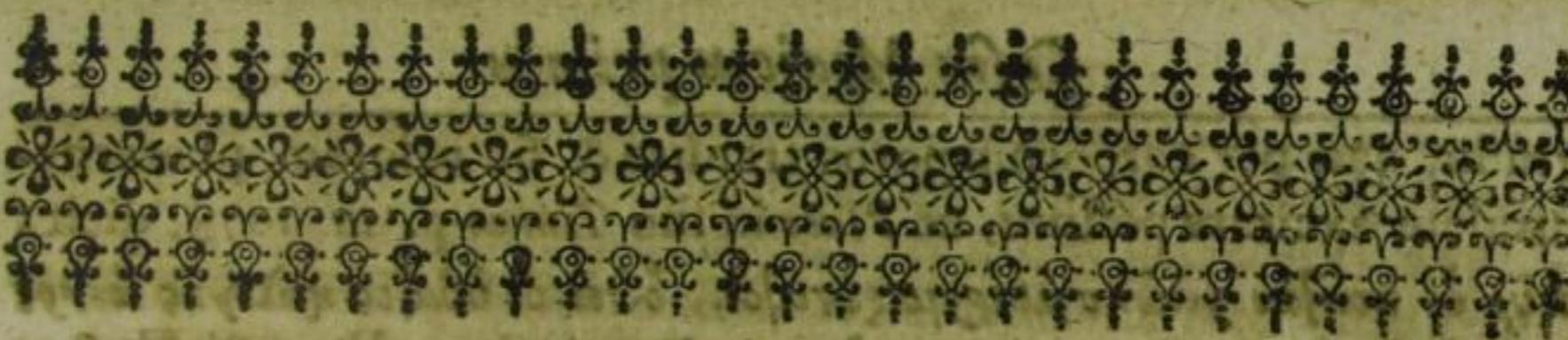
Vestræ Serenitatis

*Vestrarum Illustrissimarum Excell. Excell. Excell. Excell.
Vestrarum Excellent. Excellent.*

Dabam Sprembergæ, è museo die Onomastico
Serenissimi Mauritiis Wilhelmi Ducis Sax.
nim. vigesimo secundo Septemb. 1707.

Subjectissimo
Devotissimo Clienti

JOANNI CRÜGERO.

לְרִמִּיז יְהוָה

חֵי וְגִרְלִי :

Procœmum

ad

LECTOREM BENEVOLUM & CANDIDUM.

OMnes inter Morbos Microcosmice machinæ in hacce calamitate contingentes ut plurimum communissimos & notissimos pariter, jure meritissimo referendas esse Febres experientia quotidiana, rerum omnium magistra nos docet; quippe nullus fere invenitur, qualisqualis & sit, febre vel intermittente quartana, tertiana exquisita, quotidiana &c. vel acuta, acutissima & maligna contagiosaque laborasse nulla ratione in confessio fit, ad quod & Poëta alludit. inquiens: *Vix sine febre mori.*

Quales morbos febiles non solum in urbibus & pagis, sed etiam in castris præcipue, in quibus haud pauci hâc labe annuatim afficiuntur, & ob vicum inordinatum partim, partim ob miasma, sive inquinamentum contagiosum, conceptum, vel illatum milites, ut muscae subito vitam cum morte commutant, diligenter animadverte non de nihilo existimamus.

Morbos haud forsitan vocamus febiles, si enim acuratissime & ad amissim loqui liceat, omnem febrem esse καὶ ἐξοχὴν, proprio & stricto significatu morbum sciamus, adeoque nullam febrem recte, sed καὶ ακριτικῶς, abusive, improprie & latissime vocari posse symptomaticam & comitata videamus.

Quoniam autem febris quæque origine gaudet è particulis igneis valdè subtilibus, h. e. Θεῖο-Χεῖοis, certo habito respectu &

B

gradu,

gradu, quæ per corporum poros transire & sic calorem præternaturalem excitare possunt, ut *Plato* in suo *Timæo* p. m. 1078. dicit: πῦρ δὲ πάντων γενῶν συμπεριφέρεται. οὐδὲν διὰ οὐδαίος καὶ γῆς αἴρεται οὐδὲ στοχεῖον τὸν συνίσταται διακριθεῖται, οὐδὲ σέχειν οὐδὲν αἰσθάνεται. Ignis autem præ ceteris generibus minutissimus constat particulus. Ideoque aquam, aerem & terram, & qua ex his, (benè observata,) compenuntur omnia, penetrat transilisque, usque adeo, ut nihil ipsum valeat prohibere. Et diuinus noster Hippocrates Medicorum omnium Princeps lib. de Dieta cap. 4. non in justè inquit: τὸ πῦρ δύναται πάντα διὰ παντὸς οὐγῆσαι. Ignis sive particulae & omnia per omnia movevere possunt.

Licet hæc supra dicta paullo ἀκέρως intelligenda nobis videantur; nihilo tamen minus ad nostrum propositum commodè applicari possint, consideratione excedentes exquisita, à generalioribus & latioribus ad specialiora & strictiora progressum faciendum esse.

Quid enim pulchrius & accuratius díci potest, quam quod febris γενικῶς constet calore præternaturali, sive particulis igneis i.e. febris abundantibus, ut jamjam racheamus ἐδίκως febrem petechiam, prodromum pestis, morbum samè atrocissimum, periculofissimum & de eventu admodum dubium.

Hic enim morbus truculentissimus, Microcosmi Principem, vitæ Regiam, Cor ipsum, primum vivens & ultimum moriens aggreditur & infestat adeo, ut citissime & quidem in principio illi obsecundet necesse est, alias damnum ingens, imò ipsum interitum haud innoxium pati certè putemus.

Hinc operæ pretium duximus de hâc febri petechiali provitili agere & disquisitioni eruditiorum subjicere. Deum autem T. O. Maximum supplicibus veneramur precibus, velut conatibus hisce cœlitus adspirare, quæ omnia in divini Nominis sui gloriam, emolummentum nostrum & multorum ægrotorum levameu haud parvum cedant.

HISTORIA.

Matrona XXXIX. annorum, teneroris quidem & macilenta texture corpore, sed tamen suagena, venisque amplis & cu-

te

te rara adeò gaudebat, ut pro sangvineo-cholerica semper existimaretur. Hæc autem anno 1705. d. 25. Febr. una cum quinque liberis & tribus ancillis domesticis horâ fere vna febri petechiali tunc temporis tum in Lusatia superiori, tum inferiori summa cum vehementia grassante, sine unico signo fermè prægresso laborare incipiebat, lectoque uti cogebatur; Attamen, quoniam Dominus Colonelli locum tenens Generosus Dn. de Unruhe cum Dragonis & domesticis suis è Polonia in Saxoniam duos ante menses reversus erat, & die 7. Febr. tria hypocausta in Matronæ illius domo mutabant, & domestici sex Domini Colonelli locum tenentis supra jam laudati, febri maligna valdè laborantes & mortis æmuli quasi hypocaustum ægrotantis jam dictæ nostræ frequentabant, de conspectu illorum pessimo terror tandem in illa factus præsumebatur horribilis. Die 26. Febr. de in quietudine magna, levi horrore & calore præternaturali cum virium debilitate & langvore querebatur & nullum cibi appetitum habere videbatur, ut taceamus. Tussim antiquam, respirationem difficilem pariterque sputum purulentum, penes illam dispositionem ad phthisin hereditaria fortissima probe alias observandum, quod continuabat & calore febrili intensissimo fieri inchoabat eo pejus atque crebris. Pulsus parvus, debilis, inæqualis, & frequens erat. Die 28. Febr. maculae puliculæ moribus similes sine pruritu circa brachia, pectus, dorsum & crura undiquaque valde micantes cum diarrhœa animadvertebantur. *Bæpuknoïæ* & oculi feroce, delirium cum lingua sicca & nigricante, oris amaritie, sitique immodica apparebant, & die 3. Mart. diarrhœa fortior evadebat diebus præcedentibus, quartoq; postea Martii Confessorius advocabatur, illique post confessionem & peccatorum absolutionem factam S. Sacraenta distribuebantur, materque pariter cognati & benevolentes ad plateam istam, è longinquo videntes, simulque probè observantes, num janua domi clausa & ægrotæ mortua sit, annon? crastina luce currebant. Die 10. ex alvi profluvio fiebat illius *σύψης*, sed 12. rursus aperta. Urina turbida & rubra simul adhuc ad 13. diem Martii summa cum virium prostratione erat, quô die urinæ color existebat sanorum æmulus, & caloris febribus intensissimi aliorumque symptomatum periculofissimorum, ut delirii & *Bæpuknoïæ* præcipue remissio; & sic d. 15. somnus syavis &

naturalis illi erat, simulque appetitus prostratus recedebat & naturalis redibat, adeo ut die 17. ē lecto iterum assurgere & ad fenestram usque nobiscum ire inchoaret, &, posteaquam Medicum illa citissime accersiverat, isque ægrotæ varia Medicamenta pretiosa propinaverat, die 23. Mart. cum quinque liberis & tribus ancillis domesticis sic sanitatem integram, Jova juvante omnipotentissimò, adipisceretur.

RESOLUTIO.

§. I.

Cum Matrona, in historia nostra præcedente modo descripta, longum per temporis intervallum in tantum reconvaluerit, quantum febris petechialis attinet statum atrocissimum & peracutum, nullumque ipsi periculum amplius iniminere videatur, si vel maxime tussis antiqua & respiratio difficilis ab infantia prima perdurans à dispositione ad phthisin hæreditaria hunc ad diem usque perseveret, antequam ad consilium desideratum & curationis methodum progressum facimus felicem, naturam ægritudinis, causasque ejus tum immediatam, tum mediatas proximiores & remotiores, ut & differentias, simulque signa diagnostica & prognostica, præsentes quasi ad ægrotæ lectum adhuc adstaremus, lectori expōnere libet integerrimo.

§. II.

Affectus præsentis Nomen in frontispicio Casus Medicinalis nostri posuisse febrem petechiale videmus, in qua τὸ θεῖον divinum omnino cognoscere possumus, quia sub funesto titulo à Medicis jure merito numeratur atque idcirco summa cum cautela & festinatione cura requiritur, & ut in aliis curis malignis, ita juxta illam præcipue supplicibus ad Numen precibus diligenter expeditur. Desumitur alias febris in genere juxta Philologos, vel à februo, unde *Februarium* Romanorum festo, quibus celebrabantur februa & urbs ab omnibus piaculis lustrabatur, olim *Hebris* in Latio febris nominata, quod purgamentum latinis significat, vel à ferbeo, vel ferveo, quod idem notat ac *bullio*, ab igne incalesco; quemadmodum enim haud absurdum à Coð, Medicorum Principe in Epidemiis πῦρ ignis teste

reste Foësio Uec. pag. 545. vocatur à calore nimirum aucto. Ignis, dum fervorem in liquore quodam efficit, purum ab impuro secernit, sic sanguis fervore hoc, mustum velut efflorescens depuratur, vid. Senn. de febr. cap. 1. Nobis hinc perinde est hanc, five illam affectus nostri originem adhibere, interim tamen differendum nobis non venit verbis meris, modo re conveniamus ipsa.

§. III.

Cum autem febris nomen generale sit & plures sub se continet species, omnes h̄ic narratu & allegatu nullas ambages reddere existimamus. Tantum nostri instituti fit certam speciem nominare, ubi febrem dicimus cum additamento & epitheto petechiale, à signo nimirum pathognomonicō; Observatur enim cutim in his vel illis corporis microcosmici partibus esse, peculiariter distinctam macularum diversis coloribus, peream expansis & extensis, à πετέχω extendō, expandō, unde nomen petechiarum origine gaudet. Sic maculæ hæ petechiales ab aliis maculis versicoloribus distinguntur quoque subita eruptione, colore, figura & loco, v.g. hepaticis, scorbuticis, & ictis, quæ in phthisicis circa pectus & collum aliquando apparent; quales vidimus in fœmina quadam phthisi laborante hæreditaria, in medio macularum illarum insignium, morsus publicum æmularum, quod petechiæ non habent, non enim habent colorem flavescentem, juxta purpureum, ut in phthisica illa supra dicta, sed colorem ut plurimum purpuratum; erumpuntur & confundunt petechiæ communiter septimo vel nono diē; aliæ vero maculæ haud determinant certum diem & tempus. Nam tempus quod attinet, maculæ hepaticæ & scorbuticæ, non uno loco hærentes, sed hinc inde disseminantes, & modo evanescentes, modo rursus emergentes, cum primis tempore æstivo, alii petechiæ hyemali & vernali, & èπι τὸ παλὸν ut plurimum apparent: Item à lentiginibus & epitheliis, à morbillis, scabie purpurea, variolis ratione coloris vit ati, asperitatis aliarumque accidentium defectus ratione, quibus hæc insignita sunt; à lichenibus, scabie, erysipelate, respectu pruritus, qui in petechiis haud invenitur, differunt & discriminant petechiæ.

§. IV.

Appellatur alias febris petechialis particularis secundum Maseriam lib. 5. Pract. cap. 25. Iues particularis sec. Fallop. de morb. Gall.

c. i. Tom. i. Operas. pag. 613. lenticularis, à lentium s. colore s. magnitudine, s. figura, qua de vid. Lang. lib. 2. ep. 15. & Forest. lib. 6. obseruat. 35. pulicaris, culicaris Hipp. lib. 2. Epid. sect. 3. n. 21. lib. 7. 39. 2. Coac. t. 364. vel culicularis sec. Paracelsum de poete Gallic. lib. 10. c. 1. stigmatica, purpurata, à maculis, quæ analogice, & èv ὡμᾶλλον οὐδὲντον, secundum magis & minus saltem couenienter intercedunt inter lentes ipsas quoque, puncturas, pulicum morsus, κωνώπων ἀναδηματα, sive culicum morsus, stigma & colorem pariter purpureum, vel purpuram ipsam, quæ alias à Neapolitanis & Hetruscis Rossaria & Rossania, imò Rosalia quoque dicitur.

§. V.

Secundum vulgatam sententiam Febris Petechialis est morbus malignus & contagiosus, in quo exanthemata sive maculae, pulicum morsibus similes, diversorum colorum, subrubra tamen & purpurea in cute erumpunt & appareat; proveniens à sanguinis fermentum tenui coagulativum simulq; putredinale inducta ichorescentia, coagulatione & dissolutione sive putredine.

§. VI.

Placuit autem ponere Morbum ob affectum corporis humani quemcunque γενικῶς, adeoque ἐιδικῶς præsentem quoque illo insigntum, licet nos optime haud nesciamus, hunc morbum ab aliis per fermentationem præternaturalem, intemperiem cordis totiusque corporis calidam intimam mixturæ & ordinis, hoc est, liquidorum atque spiritus turbationem definiri. Dicitur *malignus*, & id circō periculosissimus, quod calidum innatum, sive sanguinis & seri substantia, primumque vitæ munimentum quoque à particulis salino-~~seis~~ aliisque ita inquinatur, invadatur, oppugnetur & vincatur, ut varia symptomata gravissima & periculum magnum imminentia, imò aliquando morbo ipso pejora ob subdolam & dolosam larvam, quā fallere apta est malignitas ista, & ob magnitudinem & vehementiam exinde orientur, quæ mortem post se met non raro trahunt, & nisi præsentissimis remediis ipsi obviam eamus, myriades hominum oscissime è medio tollunt.

§. VII.

Contagiosus quoque vocatur, quod effervescentia sanguinis nimia

nimia effluvia Θino. Ea Volatilia sua per insensibilem transpirationem & subtilisationem pororum emitat & ē corpore sensim sensimq; eliminet adeo, ut corpus alterum tangens & communicans in momento afficiatur, & miasma, sive contagium istud per inspirationem illatam foveatur & confirmetur, aut lecto fieri possit, quod experientia ipsa nos docuit, si ab altero nimis febri petechiali laborante alter sanus alias inficitur & inquinatur, & in eodem morbus producitur similis.

§. IX.

Maculas subrubras ut plurimum ab aliis coloribus diversas & contradistinctas quarto die in cute eruptas esse vidimus, à sanguinis & spirituum corruptione & ichorescentia putredinali & alia aliaq; sulphuris expansione, quemadmodum & in historia istud recensuimus; locus autem, in quo communiter imminuere, in agrota nostra est dorsum, brachia, pectus & crura æque, per quæ insigniores arteriæ & venæ transeunt, tamen sine pruritu, ut in petechiis ordinariō modo fieri solet, minori & majori quantitate, qualitate & copia diversa sese exhibuerunt; quo enim propiores cordi erant hæ maculæ, eò majores, subrubicundiores, frequentiores & copiosiores, ast quò longinquieres, eò minores, rubicundiores & pauciores apparebant.

§. IX.

Aggredimur ulterius febris hujus subjectum ut quod ad naturam illius expressius explanandam, indagare & secundum consuetum ordinem animadvertere, communem omnium Medicorum consensum habennus, esse totum Hominem, sive corpus vivens, singulis animæ organicæ instructum potentius: Ut QVOvero, corpus est humanum, ut totum integrale ex partibus suis singulis constans. Hoc integrum cum partibus suis in seipsum mutare revera aptum natum est.

§. X.

Verum enim vero Subjectum dispescitur in Primarium & Secundarium. Primarium itaque Cor, ut fontem caloris vitalis, dum rectè & secundum naturam sese habet, sic fontem quoque caloris præternaturalis, sive febrilis in affectu nostro πρώτως καὶ κύριως, primo & principaliter esse & precipuum Subjecti statuimus, cum in-

emissione

omni febre Cor laboret generaliter, id quod ex calore præternaturali & inde ex pulsus mutatione subitanea apparet, nullaque febris generari potest, nisi Cor primū, ut supra diximus, incalescat, & postea calorem præternaturalem à particulis salino-sulphureis originem trahentem, & ad febrile malignumque promptissimum in singulas machinæ microcosmicæ partes dispescat & diffundat.

§. XI.

Differre verò febrem & calorem febrilem certo gradu benè observandum nobis venit. Febris enim tantum in viventibus & solidis corporis partibus, quæ nimur febris essentiam constituit; Neque eadem numero est cum eâ, quæ in corde acceditur, aut spiritibus & humoribus inest, sed per alterationem à caliditate, quæ in humoribus & spiritibus est, partibus inducitur & distribuitur per venas nimur; Ast calor febrilis est, ubi spiritus & sanguis semper unitus à corde in totum corpus expeditius per eorundem canales, arterias scil. distribuitur & diffunditur, quibus de prolixius legimeretur Senn. acutiss. lib. de Feb. c. 1. p. 14.

§. XII.

Secundarium, sive adæquatum & extensivum Subjectum sunt partes totius corporis v. g. Ventriculus, quando inappetentiam & fitim patitur magnam; artus, si debilitatem habent: intestina, cum diarrhoea laborent; oris amarities, tussis, respiratio difficilis, & sic porro, quia sanguis præternaturalis & exæstuans motu rapidissimo & dissolutionem, sive putredinem concipiens defertur per arterias, & cordi per venas lege circulationis substantiam venenosam communicatur, & febris ut cujusque, ita petechialis in primis per illum generatio efficitur.

§. XIII.

Cognito sic Subjecto UT QVOD & UT QVO, iterumque Primario & Secundario, pedem ulterius figimus ad morbi hujus Causam immediatam. Est verò illa per fermentum tenue coagulum, sive putredinale sanguinis, hoc est, per particularum sulphurearum salino-Volatilem fermentationem præternaturalem inducta ichorescentia, coagulatio & dissolutio, sive putredo. Sulphureum sanguinis accensum efferatum, vel partem sanguinis oīsam nimis excalefactam, supra modum omnem turgescensem & quasi in flammam

mam erumpentem pro causa immediata agnoscit *Magnif. D. Wedel. Patronus nost. summe venerandus in MS. & Sennert.* has chimicorum opiniones admittere, hisque non contrarium esse scribit *lib. i. de febb. c. 1. & l. 2. cap. 2.* Juxta principium *¶* eum dictum additur quoque hoc loco *salinum* volatile, hoc enim intime junctum est *¶* so; quare Practici felicissimo cum successu amant domare morbi hujus æstum *+ dis contratiis*, v.g. *Tinct. ros. ~ Oli*, quantum autem *¶* *Oli* præcipue, quod tamen cum grano salis est intelligendum & accipiendum, in febre petechiali auxilium nobis præbuit, id nunquam satis exprimere verbis possumus. Nam acida, quemadmodum sangvinem grumescensem, crassum, pituitosum & fixum resolvunt, ita sangvinem resolutum & nimis tenueni, quantitate qualitate & motu peccantem, figunt; in resolutione verò sanginis, quæ debetur salinis lixivis *¶* eis volatilibus, essentia continuatum & malignarum febrium consistit, quemadmodum *Willis. acc. tiss. de Febr. c. 12.* existimat.

§. XIV.

Ast nobis dicendum brevissime venit de *Causa mediata proximior*; *Quantitate* (α) peccat sanguis resolutus, dum particulæ biliosæ & lymphaticæ illæ ad Cor, vitæ Regiam allatæ, istudque valde irritantes & saepe destruentes, copiosè sunt & abundant. *Qualitate* (β) dum particulæ acres, fervidæ *Elino-¶æ* volatiles in isto superant & ita excedunt, ut vix ac ne vix quidem dici possit. *Motu* (γ) dum fermentum præternaturale, sive heterogeneum, putredinem s. dissolutionem primo & effervescentiam denique aut ebullitionem nimiam, aut consequenter, ut *Galenus* vult, orgasmum, ob analogiam & similitudinem tamen, efficit, & in corde & partibus corporis reliquis, id est, vasis sanguinibus & lymphaticis, spiritus & sanguinem nimis resolvit.

§. XV.

Ad *Causas Mediatas Remotiores* progredimur, quæ vel *Naturales*, vel *Non Naturales*, vel *Præternaturales* sunt. Inter *Naturales* morbum disponentes, excellit Temperamentum in nostra ægrotante Matrona plethoricum & cholericum; siquidem ad febres acutissimas & in primis petechiales pletharicos promtos esse sciamus, dum sanguis superfluus corruptioni & consequenter putredini ge-

C

re-

nerandæ facile idoneus & capax, quando scilicet partes ^{ossæ}, balsamicæ & humidæ in quali & quanto à via moderata & proportionata recedunt. Cholericum Temperamentum habentes febri hanc non raro corripiuntur, quando partes lymphaticæ in quid patiuntur, i. e. deficiunt, & è contra balsamicæ ^{ossæ} & ^{seæ} volatiles ita copiose excedunt & intendunt, ut inter agens & patientis, i. e. inter sanguinem & serum nulla proportio & æquilibrium fieri possit. Sangvis enim intensior & altior, serum autem remotius & suppressius apud cholericos evadat necesse est, unde exsiccatio & effervescentia consistit nimia.

§. XVI.

Ætas omnis huic febri petechiali est exposita nullaque libertate gaudet, juvenilis autem in primis ad hunc morbum malignissimum suscipiendum, maxime est prona & disposita pariter; sensilis tarius, frequentius virilis ad hoc malum disposita, nam in illa calido innato & adscititio magis abundant, quam in senili, qua temperamenti frigidioris constituta est; pueri vero infantesq; non sæpe facileque hanc laborant.

§. XVII.

Sexum quod attinet, tum masculinum, tum fœmininum hanc febri laborare experti sumus ratione temperamenti calidi & seci, attamen ratione gradus vehementius & acris sexus masculinus hoc morbo laborat, quam fœmininus. Nam fœmininus ad temperamentum frigidum semper magis, quam masculinus inclinat, adeoque ultimus calidior & siccius illi quoque obnoxius est quam vehementissime.

§. XVIII.

Et quoniam hic morbus est *contagiosus*, halitique saliva & continua conversatione & terrore dispositis, ut id in historia quoque à matrona nostra aliisque allegatum est, communicare potest, ideo conjux à conjugi, domesticus à doméstico, liberi à Parentibus, Parentes à liberis, vicinus à vicino &c. sæpe reportat febrim petechiale, morbum contagiosum & malignissimum; sicuti etiam per lectos, linteas & vestes illa propagari potest, ut taceamus alia.

§. XIX.

Habitus Corporis rærior ob poros ampliatos, tum ad miasma suscipiendum, tum humorum vitiosorum, sanguinis & spirituum inpri-

in primis in machina microcosmica latentium inquietudinem & tumultus, si leve occurrit erratum, reliquis magis aptus est; *Habitus autem corporis densior ob transpirationem denegatam halitum biliosorum, acrum, aliorumque malignitatis gradum non raro auget & symptomata alias graviora inducit.*

s. XX.

Res *Non Naturales*, corpus nostrum necessariò immutantes, & quibus corpus humanum non tantum defendi à pluribus incommodis, sed & iis exponi potest, pro diverso usu tamen, in primis quando totam Massam Sangvineam temperie sua invertunt, morborum malignorum & contagium inductorum matres esse possunt, primum locum ob propriam excellentiam nobilissimumque usum & inevitabilem necessitatem huc occupat, *Aer*, ut alias purissimus sua natura, corruptionique non obnoxius, ita quoque contagii vehiculum, cuius in alterandis & mutandis corporibus maxima vis adeò, ut *Cous lib. de flat.* morbos vix aliunde, quam ab eodem oriri, affirmare non dubitaverit. Hic enim calore excedens & siccitate, excessus sui characterem visceribus & arteriis venisque generationi inservientibus, non modò exaltat, sed & fermentum biliosum in MS. undecunque conceptum, vel illatum, calore & siccitate præternaturali alterat, destruit, & depascit lympham, & inducit incendium, spiritus humiditate proportionatâ deficientes, humoresque sic acriores facientes, resolvendo & inquietando archéum ita alacriorem reddit, aëre nimis sicco & calido, calidum innatum nempe lympha rorida de pauperante & exsiccate, ut præter alios errores quoque caliditate nimia & siccitate sua ad febres petechiales maxime aët idoneus, & alios simul morbos epidemios excitare potis est.

s. XXI.

Post aërem nominanda inter causas nonnaturales venit *Ratio vietus inordinata*, cùm cibus & potus haud ad tollendam, sed irritandam famen & sitim & consequenter innumerorum morborum apparatus inducendum & contrahendum, adsumantur. Ratione cibi excessus committitur quando ille ingeritur in quantitate nimia, unde *Seneca epist. 95.* non incongrue dicebat, multos morbos multa fecisse fercula, sed hoc idcirco non valet è contra, paucos morbos fecisse pauca fercula, id autem cum grano salis est accipendum. Et *Galenus lib. de cib. bon. & mal. succ. & lib. 1. de different.*

C 2

febr.

febr. c. 3. demonstrat, corrupta & vitiosa alimenta malignorum quoque & pestilentium morborum promptissimum incentivum præbere, unde multa ciborum congerie Ventriculi tonus & fermenti activitas justa & mediocris debilitatur, cruditates & apepsia in corpore cumulantur, quæ cum ad nostrum tum ad alios affectus producendos haud ineptæ. *Qualitate* peccant alimenta nimis calida, anomatisata & dulcia, quæ fermentum Ventriculi acido-salinum secundum sententiam vulgatam Cl. Autorum *Senn. Charl. Wedel. Hoffm. Sivalvs. Highm. Helm. Tach. Willis. Kerg.* aliorumque destrunt, & putredini sunt obnoxia, inappetentiam & fitim excitant, succum substantificum non exhibent, & sic vires debilitant, bilem potius augent & fermentum biliosum & miasma concipiunt aut inferunt.

§. XXII.

Modo haud dispari comparatum est cum potu, simpliciter h̄ic dicto. Iste libere haustus efficax existimatur, præcipue aqua palustris immodicè ingurgitata, *Aut. Philos. Aristot. lib. 3. & 4 de Generat. Animal.* siquidem quoque aquæ frigidæ potus in hac febri noxius, vid. *Pot. de febr. c. 27. pag. 736. D. iWinckler Ephem. Germ. Ann. 6. Dec. 1. Observ. 52. Hild. Epist. 43. p. m. 990. Forest. lib. 1. observ. 13. pag. 69.* Aut cerevisia fœculenta triticea, præfertur huic hordeacea in hac febri, quia plus refrigerat, particulis limosis & vitiosis inquinat Massam Sangvineam, & hinc inæqualem mixtionem inducit, motumque peristalticum, sive intestinum turbat. Neque excludenda sunt vina generosa copiosius & frequentius hausta, quæ non raro in culpa sunt, adeoque febrem petechiale latentem & sepultum quasi in apricum producunt. Valet igitur & h̄ic potissimum axioma: πᾶν γέ πολὺ γῆ φύσει γέ πολέμιον. Omne nimium est naturæ inimicum.

§. XXIII.

Motus est vita nostra ex communi consensu nempe in calido, particulis subtilioribus spirituosis, & humido, particulis serofis & lymphaticis consistens, à quo calor corporis, vitæ individuus comes, unicè fit, continuatur & conservatur. Verum enim vero, cum vi hujus motus in naturali statu continuo perpetuati, non ipse subtilissimæ particulae, volatiles & vitales omni momento dissipentur, avolent,

avolent, paucioresque fiant, sed & simul toridas ex omnibus partibus secum extra poros corporis in perenni trans-in-& exspiratione abripiant, abducant & expellant; Calor vero naturalis, qui ignea naturae & vorax esse dicitur, inde ortus, humido necessario, quo alias temperatus & proportionatus, non in subdominio & prædominio, sed mediocris & in æquilibrio sit calor, spoliatus, ardenter, voracior & vehementior evadat, adeo, ut sanguinis & humorum fermentativum motum reddit majorem & rapidiorem, hinc autem sanguinis & spirituum accensio & miasma, sive contagium, incoctio, succi nutritii absuntio, hancque necessario rarefactio & febris malignitas, imò ipsa mors aliquando presso pede insequerentur, nisi in tempore & principio ferocienti motui statim obviam eamus auxiliis & remediis convenientioribus, & calori frenum injiciamus.

§. XXIV.

Quantum ad dissipandam spirituum circnlationem valeat *Quies*, vix dici potest. Cum hinc nostra Matrona vita sedentaria quoqne valdopere gavisa fuerit, spiritus aliique humores non ritè circulati, suorum & functionem suam juste peragendo passi & incrassati, totum corpus & circulationem sanguinis faciunt tardiorem adeo, ut cruditates, sive particulae heterogeneæ & non miscibiles colligantur, indeque hinc coagulatio & dissolutio, vel putredo, & per consequens fermentatio præternaturalis inducatur; Et sic de grata vicissitudine inter Motum & quietem æque comparata & necessitati sanitatis nostræ utilissima valent hic quoque Elogia Ovidii, ita sese habentia:

Quod caret alterna requie, durabile non est,
Hæc recreat vires, fessaque membra levat,
Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis,
Immodicus contra carpit utrumque labor.

§. XXV.

Occurrunt itidem *Somnus* & *Vigilia* quando excessive vel defective peccant; sic vigiliæ, ut spiritus idcirco semper ob velocitatem & continuationem agitantur, ita eidem etiam absuntur, vi-

rium debilitatem inferunt, coctionis impeditonem ritè peractæ redundunt, calorem præternaturalem humoribus crudo chylo sanguini confuso conciliant, ejusque crasis pervertunt; Econtra somnus immodicus cruditates & aperientia cumulat, morbos siccos ex accidente inducit, quippe laudabile scil. nutrimentum corruptitur, destruitur, & ab illo in inanito corpore plus justo nimius regnatur, cum spiritus, quos alias secundum naturæ legem moderatè institutus somnus, restaurat & in activitate sua æquali conservat, ob alimenti distributionem tædios procedentem, sicque obstructiones & alia mala cauillantem obnubilentur & torpidiores reddantur. Et sic, ut omnes potentiae organo corporeo affixa morte funditus intereunt, suisque actibus omnino privantur; ita sensus externi, dum maxima vitae quiete h. e. somno cumprimis immoderato tenemur, à functionibus cessant & mortis effigiem repræsentant, inde exortum, ut somnus teste Platone veluti mors quædam habeatur, quales enim ante vitam fine sensu fuerimus, tales post mortem sine sensu erimus; quare igitur quoque Orator acutissimus Cicero in lib. de senectute dicit, nihil nos videre morti tam simile, quam somnum; Et Virgil. lib. 2. Aeneid. Tum

consanguineus lethi sopor.

Ac ad hujus imitationem Seneca Poëta celebratissimus in Hercule furente:

Frater duræ langvidæ mortis.

Et Ovidius scribit: Stulte quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago.

§. XXVI.

Animi Commotiones non mediotrem huic morbo somitem subministrant, ut sunt præprimis Ira & Terror; Revocant hæ non tantum spiritus ad principium suum, sed etiam in moru turbant cum reliquis humoribus. Terror imprimis subitaneus & insperatus, ut diximus in historia nostra, ab alia febre petechiali laborante exortus, qui spiritus ritè officium suum alias facientes à peripheria ad centrum avocat, & fugam celerem artipientes quasi obligat, unde motus spirituum ordinarius perturbatur, circulatio sanguinis impeditur naturæ multum corpori subfahendo movendi potentia incom-

incommodatur ab isto, langvor & paullo post rigor totius corporis excitatur, calor præternaturalis redditur, & plura alia symptomata gravissima, ut virum debilitas, inquietudo magna, pulsus parvus & debilis & sic porro inducuntur.

§. XXVII.

Non infimum quoque locum inter Animi pathemata habet *Ira*, pro facile notissimo; vehementissimo & frequentissimo præ reliquis omnibus jure merito habenda affectu, cuius impetum nihil ab infancia & furore differre scripsit *Gal. lib. de Cogn. & Curand. Anim. morb. cap. 4. & 5.* unde & communiter Furor brevis & *Hipp. ogyg. lib. de int. affect. t. 68. lib. 6. epid. s. 4. t. 4. de Diat. 37. l. 1.* dicitur, ob hanc forsitan causam, quia ira motus est, quo ad repetendam vindictam efferimur, calorem exsuscitat, & ab intimis ad externas corporis partes, hoc est, à centro ad peripherian evocat, quod, ut irato vehementius incalescant, cumque biliosum humorem concitent, & is insita levitate in cerebrum evadat, accidit nonnulla, ut irati rationis usu priventur certo quidem tempore, & consilii inopes fiant. Notum autem & perspectum unicuique arbitramur, Temperamento pléthorico-eholérico gaudentes ad iram explicite sic dictam valde pronos esse, quippe biliosi non ideo iracundi sunt, quod ira in velica fellea resideat, ut nonnulli statuunt, sed quia flava bilis calida est & sicca, que qualitatum compositio iram movet nutritque, uti alias in Matrona nostra. Num *Ira*, (que in corde, Philosophorum consensu unanimi, origine & fonte omnium vitalium operationum residet quasi hydra in Lacu Leruceo, in corde enim perturbationem excitat, in eoque mox sentitur,) Ira inquam, sanguinem & spiritus vitiat, facultates & functiones perversit, animum ē statione dejicit, varios & numerosos affectus, & inter hos febrem quoque petechiale iufligit & ad mortem sapienter precipitat, vid. *Georg. Bert. lib. 8. Med. exp. 22.*

§. XXIX.

Excreta & Retenta etiam officium suum aliquando non rite peragunt. Namque diarrhoea in negrota nostra fatis demonstrat & materiæ adhuc existentis cruditatem & confusionem, coctionis perturbationem, & utilium humorum excretionem & evacuationem subitam.

subitam & impetuosam, inutiliumque, qui tamen evacuari potius, quam in corpore retineri deberent, retentionem à fermentatione præternaturali Ventriculi, & intestinorum dissolutione & putredine provenientem, unde virium debilitas prostrata subsequens, & quidem cum *δυσφορίᾳ* difficile tollerantia necesse est oriatur.

§. XXIX.

Et *præternaturalium* statu allegare possumus malum vagans, malignum & contagiosum: Etenim hoc humores ad putridas & malignas impressiones & phantasias disponuntur; Symptomati-
cam febrim petechiale in Inflammationibus perniciosis notavit *Neucranz*. it, evacuationes consuetæ intermissæ, ut mensum ob-
structio in ægra nostra non sunt prætereundæ.

§. XXX.

Differentias morbi hujus explicamus: Interdum enim differt febris petechialis in maculis (1) colore, postquam hic vel ille humor in corpore peccat, ita etiam maculæ hujus, aut illius coloris in cu-
te apparent; aliæ enim subrubræ, ut in nostra ægrotæ, à sanguinis purioris & tenuioris exaltatione & corruptione; aliæ nigræ, ab humor pessimo & nigro vel atro; aliæ flavescentes, à bile corrupta & acerrima: violaceæ aliæ instar violarum martium. (2) Quantitate; majores aliæ, aliæ minores, copiosæ modò modo paucæ (3.) Vehementia, mitioribus symptomatibus statim, statim vehementioribus multis affigit, jam magis minusve maligna est. (4.) Tempore affligendi, alia habet nullas remissiones, alia remissiones habet. (5.) Motu & Duratione, alia citius, 4. & 5. d. ad statum pervenit, tardius alia & 20. 24. & 30. d. durat. (6.) Causa, alia à contagio & morbo epidemio, uti & hīc observandum, alia ab humorum vitio in-
trinseco.

§. XXXI.

Perspectis sic Morbi hujus Essentia, Causis & Differentia, per-
spiciamus quoque Signa Diagnostica tum imminentia, tum præsentia & prognostica, sive Futura. Quod attinet *Signum imminens*, nihil vulgarius, aut primo accessu notius apparere, quam febris petechialis, pestis prodromi, morbi contagiosi & maligni nomen, nil judicio nostro obscurius, aut cognitu in principio difficilius esse haud ne-
scimus.

scimus. Habet enim morborum malignorum dignatio in initio indicia adeò exigua, ut & ipsi ægri se morbo laborare neutiquam credant, & Medici saepissime fallantur, verissimè hic morbus primùm quasi anguis latet in herba. Sic signa imminentium febrium petechialium ex aëris, aquæ & terræ, imò regionis totius quidem statu, si epidemia sit lues, ut hōc loco in historia se exerit nostra, & insignibus variationibus ratione aliqua deponi possunt. Individuo vero huic vel illi imminere febrem hanc concludi potest, si grasseatur in urbe, vel vicinia eadem, si temperamentum adest siccum & calidum in hoc vel illo subjecto, si lassitudines spontaneæ, terror subitanus, ut hīc factus, & abhorrescentia, contagium, aliaque signa prægrediuntur.

§. XXXII.

291

Præsentem morbum diversa tum collective, tum conjunctim demonstrat signa (1) ΑἼδη τῶν ἐπεόντων καὶ τὸν Ἰησοῦς λογίον ab essentialiter Inherentibus; Adsunt (a) Terror vel abhorrescentia febre petechiali laborantis leg. §. XXVI. (b) horror levis, vel minoris longè sensus, frigus, in dorso in primis, ab halitibus acribus & mordacibus sanguini alterato communicatis & fibras nerveas & membranaceas in panniculo carnosu, ductu thoracicō & arteriā vellicantibus exortum, quod tertio die majorum symptomatum exacerbationem in ægra causavit. (c) Calor totius corporis præternaturalis in principio morbi hujus ab blandiens & fallax, sed dolosè benignus, ut in aliis morbis videtur malignis, statim autem quartodie venenositas sua malignissima sese exerit, dum magis ē exaltato sanguinis calor auctus & resolutio major sic redditia est, ut insidias struxerit, & vires maximè debilitaverit.

§. XXXIII.

Quamobrem (2.) Tὰ εἰδῆ ἀνάγυνται ἐπίμερα postessentialia diversimode apparent e.g. in Actionibus lessis Facultatis Naturalis inappetentia & sitis immodica, in hoc morbo, vel à calore & siccitate ventriculi, totiusq; corporis p. n. vel à copia humorum falsorum & biliosorum, aut ab ingenti pulmonum æstu contingens, quæ potu largiori viscera exæstuantia & calidissima solatur & humectat. Diarrhoea vero, quantum ægræ vires debilitaverit, id dictu dignum
D
est,

est, à materia ad intestina separatim magis lata, sive ea per ductum cholidochum, sive per vasa mesaraica & glandulas miliares per tunicam glandulosam transcolatâ exorta, quæ idcirco ob acrimoniam ejus biliosam tormenta & flatus reddidit.

§. XXXIV.

Urina turbida & subrubra facta diachoresi materiae morbificæ, & postea in sero resolutis & saturatis particulis Θονο-† eis. Macule denique die 28. pulicum morsibus similes, in cute, in dorso, brachiis &c. apparent ob spiritus ratiore & volatiliore simul in corpore existente per exiguos meatus omnes, quos Græci πόρος vocant difflationem, vel insensibilem transpirationem valde quærentes.

§. XXXV.

In Vitali Facultate virium est prostratio & langor, ob spiritus à naturali crassi & robore degenerantes & gravatos à causa morbifica, respiratio difficulter cum Tussi antiqua & sputo purulento ob dispositionem hereditariam ad phthisin propter calorem febrilem magis in hoc morbo aucta, & propter sanguinem turgescensem & transfusum sui per pulmonum vesiculos crebro urgenter promota; Pulsus quoque debilis, parvus, inaequalis & frequens die 26. febr. ob spissescensem & grumescensem sanguinem spirituumq; debilitatem, adeoque fibrarum cordis motricium contractionem infirmiorem & sanguinem acriorem, frequentiaque debilitatem innuentem, pessimumque signum & ut plurimum malignitatem notantem.

§. XXXVI.

In Animali Facultate occurrit Delirium, Βαρυκοία, ecclis feroces, vigiliae, somnus inquietus, lingua secca, aspera & nigricans & πικρὴ τὸ στόμα & oris amarities, corporis inquietudo ob spiritus animales impuros & humores incalescentes tumultuose & ἀτάκηστos, simulque sanguinem biliosum & à lympha blanda vaporosa insufficientem irrogationem pororum cerebri, & ex Ventriculo habitus suos flatuosos, acres & effervescentes, modo huc modo illuc mittentes taliaque symptomata, periculosa cauſſantes, unde aegram nostram multa absurdā & incongrua protulisse, sensus externi auditus in illa imminutionem, βαρυκοίαν nimicū, & alia mala superius

perius jam dicta & recensita facta fuisse, mirandum haud erat.

§. XXXVIL

Ex Signis autem Prognosticis patet, quid de morbi hujus even-
tu quoad salutem & mortem consendum sit, quibus de hīc brevis-
simè dicturi sumus, quod Generis ratione ab essentialiter Inherentia-
bus hæc febris petechialis sit morbus *acutus*, qui ex circumstantia-
rum & symptomatum vehementia & multitudine, viriumque robo-
re, tam propter subitam in melius, aut deterius in crisi mutatio-
nem, quæ mutatio naturam sequitur humorum morbos efficienti-
um, tam etiam, quoniam pecoans humor ex uno interdum loco in
alterum mutet sedem, judicandus est, qualis hīc sit sperandus exi-
tus, aut bonus, aut malus; adeoque ἐνδοσασθενες dubius & periculosus
pronunciandus secundum Cui effatum 2. aph. 19. Τὰν ὁξέον νοσημά-
των ἡ πάμπαν αἰσφαλέσσαι περδιαγορεύστες ὅπερας θανάτου, ὅπερες
ὑγένες. Acutorum morborum non omnino & sine dubio interitus aue-
salutis sunt predicationes; non tamen semper lethalis, quia experien-
tia nos docuit, multos hos & inter nostram ægrotam feliciter eva-
sisse. Divinum τὸ θεῖον igitur in febri hac maligna & contagiosa
cognoscendum est, quia aderant oculi feroce, diarrhoea, pulsus fre-
quens, debilis valde, parvus & inæqualis, verbo, natura penitus
prostrata, tamen evadit ægra nostra, secund. Hipp. divinum lib. de
Prognost. c. 1. t. 14. Αὐτα δὲ τῷ εἴδι θεῖον ἔνεσιν εὐ τοῖσι νόσοισι καὶ οὐκ
τὴν περιοιαν ἐκμανθάνειν χειν. Simul vero & si quid divini in morbis
inest, etiam hujus prænotionem ediscere oportet.

§. XXXIX.

Symptomata Post Essentialia, nisi gravia in principio hujus
morbii, nisi à naturali statu mox incurruunt in præternaturalem su-
bitum, bonum signum est; sin autem gravia vehementiora & mul-
ta, pessimum indicium habet. In Facultate Vitali, si pulsus est ma-
gnus, æqualis, & ut Wierus, Epiph. Ferd. & Willis. vult, etiam inter-
mittens, spes ferme semper adest ad salutem melior; advertit enim
Illustr. Wed. MS. in duodecim pulsum intermittentem eum, ex qui-
bus vix unus mortuus: sin parvus, debilis, inæqualis anceps sit spes

& magis periculosum omen vid. *Lomm. Obs. Med. lib. 3. pag. 341.* § 342. Pejus & periculosius est pulsus in defectu peccare, quam in excessu, defectus enim pulsus difficilias excessu ad moderamen reduci potest pristinum. Verum frequens, ut observabimus, non valde malum praebet signum, si cum primis anxietas haud tam magna videtur, naturam & vires non statim labascere indicat. Notandum praeterea quoque est, in foeminae pulsus est magis frequens, quia vasa habent minoria, unde non confundendus est cum virorum pulsu. Interim tamen maximâ cum cautela ad prognostica formanda aggrediendum est, ne inani spe ægrotantes cum adstantibus lactentur & Medicus imperitiæ conterahat culpam, qui ideo Pythagorei moniti memor erit, quod *Arabs Interpretis Jo. Eichmanni* in carminibus aureis sic reddidit: *כִּנְרָא אַחֲרֶר אֵן תְּקֹרֶל אָוֹת הַפְּעָל מֵאָהָרָן יִכְתְּחַלֵּל* Cave dicas, aut facias, quod stultum de te censeatur: uti enim & Cicero in *t. Officio* habet: Falli, errare, labi, desipitam decet, quam delirare & mente esse captum. Respiratio difficultis & suffis cum sputo purulento, cum sit dispositio ad phthisin in ægra nostra hereditaria, parvum praebent periculum, non obstantibus in hoc morbo symptomatibus gravissimis, siquidem naturæ anxiæ & perturbatae per sputum allevatio praebetur ab humoribus calidioribus ad pectus αἴθεγώς καὶ βιάως confertim & æque cum impotatis.

§. XL.

Ex adverso signum lethale & secundum *Cos 4. aph. 40.* qui ita se se habet: Εν μὴ διαλεῖποντι πυρεῖω ἦν χεῖλος, ἢ ὁ Φρέυς ἢ ὁ Φθαλμὸς, ἢ ρις διασχαφῆ, ἦν μὴ ἀκάη, ἢ δη, ἀθενέος ἐόντος, ὃ, τιὰ ταλέων γένηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος. Si cui in febre remissionis & intermissionis experie labrum distorquetur, aut supercilium, aut oculus, aut etiam narcs, tum etiam si audiendi videndique vis periit, fractis jam morbo viribus, quicquid horum acciderit, in propinquuo mgers erit, verbo, si vires vitales langvent & sensus perirent, si malignitas major symptomata majora & pejora; petechiae apparent flavæ, & cum ægri δυσφορίæ & retrocedunt, siue in senili ætate ob spiritus defectum & absuntionem, ut & virium paucitatem quis hōc morbo acuto laborat, exitium ut plurimum minatur. Si petechiae rubi-

cundo-

cando-migrantes, lethalitatem inducit, vid. Plat. observ. lib. 2. pag. 407. & Tiling. de febrib. petech. cap. 4. pag. 53. Ephem. Germ. Obs. 121. Decad. 2. Aan 4.

§. XLI.

In Facultate Naturali adesse in Matrona nostra Inappetentiam ciborum, historia satis id indicat allata. Ast illa adeo non pessimum omen, præcipue spem optimam plenariæ restitutionis ægri, vicissim appetere diebus morbi hujus ultimis h. e. diebus 16. 19. 20. &c. incipientes, acquirunt. Sitis nimis aucta & incomprehensibilis morbum curatu difficultinum & signum pessimum notat, si ob viscerum æstum intensissimum, qui arhéum facili negotio prosterne re potest, sit; sin autem propter humorum defectum & bibendi desiderium ex inopia fiat, optimum est omen, id enim naturam jus sum requirere, & humidum à calore præternatarali perditum & ferè in totum consumtum restaurare indicat. Sitis deficiens præter rationem, scil. non assumto medicamento eam sistente, siquidem arhéum non amplius stimulus sentire, vacillare mentem & hancce ob causam succumbere notat.

§. XLII.

Diarrhoea longa & frequens periculosa & prava est, imo interdum lethalis; Ἔν οὖτε σιαχώρμα τὸ ἔκλευκον, κακὸν. In accuti alvi dejectio v. de alba, malum. Coac. prænot. 2. cap. 28. pag. 623. & iterum: "Ἐχούσθε τε περιπότητας ἀνθρηκούς κοιλίνς ύγροτέρην, ἐπιπομπαῖς καὶ πλεύμονα ἵχθοι. Ubi facies florescit, & alvus liquidior ibi sunt suppurationes circa pulmones. Coac. præn. 49. pag. 574. cap. 16. respectivè vero bonum quid ominatur illa diarrhoea de salute. Urina turbida & subrubra, periculosa, vid. Lomm. Observat. Med. lib. 3. pag. 354. in hoc morbo naturali similis non semper tuta est, urina enim bona, pulsu bono sæpè moritur æger juxta Wedel. Magnif. in Theoremat. Med. 56. part. 3. sect. 3. Introduct. ad Cognoscend. statum flamm. Vital. pag. 102. nigra, exitiosa 4. aph. 72. vid. Lomm. Observ. Med. lib. 3. pag. 355.

§. XLIII.

In Animali Facultate occurrit Delirium, à vigiliis immoderatis ortum, in se nullum datum, à principio verò morbi statim exi-

stens & urgens, pessimum signum. Βαρυκοῖα non malum, modo cætera sint paria vid. *Magnif. Wed. Exercit. Semiotico-Pathalog. p. m. 204.* sāpe enim alvi fluxus teste *Cod 4. aph. 60.* Ὁ κόστοισι ἐν λοῖσ πυρεῖοις ἡ ὥλη κωφωθῆ, ἢ κοιλίη ἐκλαραχθεῖσαι, λύει τὸ τάγμα; vel sputum copiosum per ductum ex auribus ad fauces tendentem solvit eundem cum ipso morbo: Oculi feroceis distortique, summo in periculo versari ægrum, significant, testante Hippocrate Parente Medicorum 4. aph. 66. Vigilie, delitorum mater, & somnus inquietus; quo pertinaciores & longiores, eò pejores & utpl. ad termina facienda aptiores: quō mitiores & breviores, eò meliores & ad somnum reddendum moderatum proniores, interim tamen pessimum signum præbent, juxta Hippocratis ptænot. cap. 22. §. 22. Κάκους μὴ καθεύδειν, μήτε ἡμέρας, μήτε νυκτὸς. Pessimum est non dormire, neque die, neque nocte. Verum enim vero somnus moderate inductus, occultum vitæ pabulum vigilias pertinaces abducit & ejicit, vires absuntas colligit, alvi fluxus sedat, calorem febrilem moderat intensissimum & calorem inducere tendit naturalem, denique bonum signum convalescentiæ statim recuperandæ afferre potest.

§. XLIV.

Alia inter symptomata gravia lingua est sicca & nigricans, à calore nimio & effervescentia sanguinis & spirituum, sero spissescente & grumescente, omen haud indicat bonum. Quo enim lingua siccior & nigrior, eò calor intensior & deterior; quo magis ad naturalem statum lingua cum lympha debita accedit & rubetur, eò calor remissior & melior; in febribus enim ardentibus semper inspicienda & consideranda est lingua, an sit humida, nigra, sicca & aspera, exinde multa signa deponi possunt: Oris amarities & totius corporis inquietudo, non bonum indicium est.

§. XLV.

Curatio contra febrem petechiale in nostra Matrona ita instituta erat, ut juxta illam, Diætæ regimine probe observato utili, die 26. feb. altero statim die ex *Chirurgico Fonte Venesectionem,* & felici quidem non sine successu in Mediana sinistri cubiti medio-criter, viribus non penitus prostratis in ægra, admittere persvaserimus,

2751

rimus, cum sanguis magis sero abundare præsumeretur, secundum
Coi & Galeri effata aurea, ita sese habentia: Αδε οξεια ποιησα Φλε-
βοτομησεις, η ixuegv Φαινηται το νυσημα, καλ οι εχοντες ακμαζωσ
Τη ηλικιη καη ρωη παρη αυτεοισιν. In acutis affectibus venam seca-
bis, si uehemens appareat morbus & infirmus etate floreat, viribus
que abundet, Item sanguinem ab initio mittes omnibus, qui febri-
citant, si valentes viribus sint; si secus se habeant, contraindi-
cant & prohibent, virium imbecillitas imprimis non ad mortis de-
tractionem sanguinis; convenit autem in adultis non modo, ve-
rum etiam in junioribus; Aetas florida η ηλικιη ακμαζωσ, qua
media aetas vocari solet, eligitur ab Hipp. l.c. In Gallia nulla ratio
habetur etatis, sed pueris ipsisque infantibus demittit sanguis. Ve-
næsectionem quoque in petechiis innoxiae celebratam fuisse scribit
*Hagendorf. in Observat. Histor. Medico-Phys. Cent. 3. Histor. 75. pag.
m. 384.* & Venam secare, sanguine cum primis fore floridiori vel
cinnabarino apparente, commendat *Patronus noster summè deve-
randus Illustr. Wed. in Exercit. Semiotico-Patholog. c. 75. de Febribus
continuis, malign. & de Pest. pag. 205.*

§. XLVI.

Multi si vel maxime Medicorum dissuadeant & lethiferum
in hoc morbo magis, quam salutare esse Venam secare absolute
pronuncient, uti Brunn. in Conf. 43. sic scribit: *Admonitos volo quos-
vis, ne facile sibi V.S. persuaderi patientur:* Hac enim plures sunt
jugulati, attracto scilicet veneno per V. S. ad cerebrum. Et multi
quoque experientiam allegant & dicunt, male cessisse V. S. omnes-
que eos, quibus secta fuerit vena satis occupuisse, *Francisc. Brunn.
Thon. lib. 1. Obs. Med. 33.* Hocce quoque respectivè concedere pos-
sumus, si nimis febris acutissima jam spiritus occupavit & vene-
nositatem simul malignissimam suam illis communicavit, tum o-
mnino Venæsectionem damnosam esse & hominem occidere statui-
mus, & sic ut ab illa penitus abstineamus, ratio & αυτοψia svadet,
quemadmodum exempla recensitu sunt odiosa; *In autem Vena se-
cunda sit, intra 24. horarum primarum spatium ob rationes supra
jam laudatas, inqae §. XLV. positas fieri debet.*

§. XLVII.

Ad Pharmaciam die 27. aggressi sumus & Diaphoretica, & ea, quidem magis *Bezoardica*, quæ in omnibus febribus, & in febri hâc maxime petechiali haud patrum commodum habent, & quidem magis in hujus morbi principio, quo Cor valde periclitari & petechiae retrocedere videntur, & quæ reliquis omnibus palmam præripiant; cùm præsertim omnis lapis movendus sit, ut materia maligna & venenosa per poros expellatur, quam natura & archéus à se quasi movens ad corpus perspirabile h. e. cutim transmittit, proscriptissimus formulas sequentes:

Recip. Tinctura Bezoard. Wed. 3jj.

M. S. 3j.

Ess. scord. CC. à 3fl.

anod. scrup. sem. M. D.

S. Schweißtreibende Mixtur 50. biß 60. Tropfen in einen Löffel warm Bier zu nehmen.

Recip. △ Citr. 3j.

Theriacal. 3fl.

Spiritus CC. Tri à 3j.

○ gr. vij.

Magist. Perlar. sc. sem. M. D.

S. Schweiß-treibende Mixtur auff einmahl.

Postea vero, cum die 28. petechiae multis in locis imminere, sed statim retrocedere viderentur, sitis quoque valde urgeret, tales pulveres bezoartici adhuc adhibiti fuerunt:

Recip. CC. f. △.

δ diaph. à 3j.

○ volatil. viperar. gr. IIIX. M. D.

S. Schweiß-treibendes Pulver auff einmahl in einen Löffel Gersten-Bier zu gebrauchen.

Recip. Pulv. Bezoart. Senn.

CC. f. △.

δ diaph. à 3j. D. S.

Herbstärckendes Pulver auff einmahl.

§. XLIX.

Alterantia vero pariterque *Refrigerantia* maxime profund ad sitim

situm magnam extingvendam, vel ad minimum moderandam; erat potus ordinarius cerevisia hordeacea, cui infundebantur 40. guttulae ex Tinctur. fl. aquileg. ros. viol. à 3ij. bngloss. borrag. & tunic. à 3ij. Spiritus \oplus l. martial. 3j. mixtione, cum autem sitis valde urgeret, magis magisque incomprehensibilis esset & continuaret à calore febrili intensissimo; usu erat aliquoties ægra quoque Decoctis & quodam Eclegmate:

Recip. Hord. mund. Miij.

Rad. scorz. 3ij.

Raf. CC. 3fl. c. f. q. Aquæ font. coqu.

Colat. 1b. adde.

Sirup. de rub. id. ceras. nigr. à 3j.

d. succo citr. 3fl.

Tinctura ros. rübr. 3ij. M. D.

S. Zugereicht Getrockneten Wasser nach Belieben davon zu trincken.

Recip. Decoct. hord. c. CC. & scorz. 1b.

Tinctur. ros. viol.

pap. rhœad. à 3ij.

Extract. scorz. 3fl.

M. S. 3j.

Sirup. \pm tof. citr.

gr. Kerm. à 3fl. M. F. Potio.

S. Stärk- und fühlender Trank wohl umzutütteln und selbstweise davon zu nehmen.

Recip. Raf. CC. 3j.

▽ hord. 1b ij. Coqu. ad casum.

4tæ part. & Adjuic. aliquot gt. \pm \oplus l.

postea colat. Recip. colatur.

▽ Cinam. 3j.

Sirup. Granat. Acetosit. Citr. Simpl.

Rob. Nucum à 3fl.

\sim \mp 3ij.

Magist. Perl. 3j.

Corall. 3ij. M. & per chartam filtr.

E

postea

postea adjic.

¶ q. s. ad g. aciditatem D.

S. Rühlend- und Herzstärkender Zutep nach Belieben davon zu trincken.

§. XLIX.

Purgantia & Vomitoria, communissima Medicorum alias arma hoc loco non adhibuimus *ratione humorum in principio hujus morbi lubricantium & viarum apertarum ipsarum*. Nam die 14. diarrhoea lenis incipiens & die 3. Mart. facta fortior, nec statim, nec temere fistenda contraindicante, satis abundeque; naturæ motum per se existentem amplius haud esse irritandum & turbandum leni aut fortiori medicamento purgante, demonstrat, ne tale additum tali, reddatur illud magis tale; siquidem vires jamjam labefactæ penitus hoc prosternuntur & humores perturbati ἀθεργάτης Βιδίως, conferim & cum impetu commoventur, adeoque noxa infertur ingens & irreparabilis: *Ratione viarum apertarum ipsarum sciendum, quod Ventriculus cum visceribus suis & ani sphinctere de tono suo dejectus planè sit, lubricitate & levitate pariter sua, dum humores tum quantitate peccantes tum qualitate & motu impetum faciunt, & vias semper servant patulas*; præterea *Caus lib. de Purgatoriis Remediis §. 8. pag. 324.* ita scribit: 'Εἰκῇ καὶ αἱμελᾶς διδομένα. ἐικῇ ταεγίσσει τὸς αὐθεργόπτυχος καὶ νεσοποιεῖ πῶς Si temere exhibeantur (purgantia nimis) homines turbant, (turbante prius natura & archéo,) ac morbos accersunt, (alios gravissimos inducere vel potius symptomata alia graviora, forsitan aliás emanentia allucere haud nequeunt,) & augent. (aut magis mortem non raro afferunt.)

§. L.

Simili modo de Vomitoriis dici potest, illa Matronæ nostræ haud convenire & felicem pronunciare successum & eventum in febri petechiali, quippe symptomatum quam gravissimorum numerus innumeris, respiratio difficilis nempe, tussis & sputum purulentum ab infantia hucusque satis innuunt, nostram ægram dispositio- ne ad phthisin gaudere hereditaria, & vitium in pulmonibus habe- re, à vitiato semine Patentum propagata & liberis communicata; dum pulmonum debilitas sive sangvinis aptissima, veletiam visce- rum

rum & emunctiorum dispositio prava ad acrimoniam sanguinis non tabilem non parum afferens, natis sic imprimitur, ut respectus necessarius à nobis factus fuisset ad pulmones non amplius debilitandos & irritandos, si vel maximè inter Autores difficilem dissensum esse probe haud nesciamus, an Purgantia & Vomitoria in hâc febri petechiali sint adhibenda, quo tempore & qua ratione; ast confiteamur integrè, quod felici hand sine successu à plurimis febri petechiali laborantibus posteriora, Vomitoria puta in principio ad colluviem vitiosam, circa primas vias commorantem, tollendam, usurpata fuerint; interim tamen non omnia omnibus, nec promiscue & temere, sed certo respectu convenient.

s. LI.

Ad diarrhœam sistendam die 4to Martii sequentia erant;

Recip. Pulv. N. M. Macis à 3j.

Rad. consolid. maj 3ij.

Corall. rubr. præparat. scrupul. j.

sach. finiss. 3ij. M. D.

S. In Bier. Kalte. Schale einzunehmen.

Recip. 80 ment. mac.

caryophyll.

petrol. alb. à gt. vj.

nucif. express. gt. j.

bals. Peruvian. q.s. M. F. Bals. D.

S. Balsam die Brust und den Unter-Leib damit zu schmieren.

s. LII.

Ad symptomata verò periculosa, morbo ipso ferè graviora, respirationem difficilem, tussim & sputum purulentum misuendum & alterandum dedimus ægræ sequentia Remedia:

Recip. Conserv. herb. cost. ros. rubr.

scord. à 3j.

Puly. haly recent. 3ij.

Cort. chin. de chin. 3j.

Extract. scab. bellid.

sarsparill. à 3f.

Antihæct. Poter. gr. XV. M. F.

I. a. Electuarium. D.

E. 2

S. Latte

S. Lattwerg vor den Schwindfütigen Husten/ zwei Messer-
spitzen dann und wann zu nehmen.

Recip. fl. $\frac{1}{2}$ subtiliss. gr. iij.

benz. gr. v. M. D.

S. Pülverlein eine kleine Messerspiße zu nehmen einmahl des
Tages in einen Löffel warm Bier.

g. LIII.

His præmissis *Diuretica* quoque die 7. Mart. sanguini suum-
tum restituere, & alterationem simili seri & sanguinis calidioris-
inducere propinavimus, sequens fuit remedium:

Recip. Tinct. fl. cyan. 4. Cordial.

calcetrip. à 3j.

Spiritus \ominus compos. 3fl. D. S.

Hautentreibende Tinctur ins Bier.

g. LIV.

Confortantibus Cor & aestum febrilem in specie Respicientibus
utendum, qualia convenientiunt imprimis talia $\textcircled{1}$ sa & $\textcircled{2}$ da, quæ stypti-
ca sunt, & sanguinis serum augent, & putredinem tollunt; alia in-
ter supra jam dicta sunt etiam sequentia:

Recip. Sirup. Acetosell.

citt. à 3ij.

ceras. nigr. Acidor. 3ij.

Corall. Quercet. 3ist.

Spirit. $\textcircled{1}$ l. q. l. ad gratiam M. D.

S. Herz-stärkender Sirup etwas davon vormittag / nach-
mittag und auf die Nacht nehmen.

$\textcircled{1}$ sa quod attinet, ullum præstantius & divinus excogitari haud
posse arbitramur penitus remedium in morbis ardentibus, ubi sal-
nimis volatile & $\frac{1}{2}$ Microcosmi, uti in hoc morbo, peccat, quam
 $\textcircled{1}$ sa, quoniam sanguinis impetum & effervescentiam nimiam sciunt
refrenare & compescere, quemadmodum haud immerito maximo-
pere commendatur à Sennert. l. 2. de febr. c. 13. p. 401. ut & in usu fre-
quenti est Chimicis, tale erat sequens medicamentum:

Recip. Spir. $\textcircled{1}$ 3ij. D. 30. bis 40. Dropfen morgends
umb 9. und nachmittags um 4. Uhr in einen Löffel warm Bier zu neh-
men.

g. LV

f. LV.

*Externa pro varia intentione etiam revellendi & confortandi,
diversis in locis, in carpo pulsui nimicu frontique à nobis sunt ap-
plicata remedia:*

Recip. Ungt. ros. 3fl.

bals. peruvian. 3fl.

oo l. rhod.

bezoard. à gr. xij.

rutæ gr. ix. M. D.

S. Herbz. und Puls. Valsalv

*† rutac. & rosac. in carpo pulsui & fronti maxime utile fuit & ne-
cessarium.*

f. LVI.

*Præter æstum & fitim magnam, quibus de dictum, mitiganda
lingvæ & faucium est siccitas & ardor, ast fuere sequ. Gargarismate.*

Recip. Rad. alth. malv.

glyc. à 3fl.

hb. prunell. C. B. à Mj.

fl. sambuc. pap. rh.

malv. arbor. à p. iij.

Garic. pingv. No, vij.

sem. fœnigr. 3ij.

beccabung.

sambuc. à 3ij.

Recip. Colat. fibis.

Sirup. pap. rhœad.

diamor.

ceras. nigr. Acidor. à 3fl.

lap. prunell. 3j. M. D.

*S. Gurgel-Wasser offt im Mund zu nehmen/ und sich damit
zu gurgeln.*

Recip. ▽ plantag ros.

rad. alth. à fibis.

Mell. rosat. 3fl.

Ouft. 3j.

Tart.

Tart. 3ij. Sacch. ſl. M. & coqu.
aliquantisper & colentur D.

S. Gurgel-Wasser fast alle Stunden den Mund damit auszuspühen.

g. LVII.

Consideranda quoque sunt nobis symptomata alia in ægrotis nostra, deliria & vigiliæ. His occurrentum fuit remediis, quæ meninges irritatas demulcent, halitus acres discutiunt & temperant, serum deficiens restaurant, & spiritus motum inordinatum agitantes, & impressiones insolitas compescunt, fuit tale :

Recip. Chamomil. melilot.

Serpill. pol. mont. à Mij.

puleg. sem. 4. frigid. maj.

pap. rhœad. à p. nij. M. F. Species

ad sacculum coqu. f. q.

verb. fl. sambuci hypnot. Drongreil.

nymph. lact. & parum acetirutac. D. apponatur
calidè capiti.

g. LIX.

Cum autem neque vires, neque desiderium comedendi redire vellent, & è contra d. 10. Martii ſtis magna cum calore præternaturali adhuc urgeret, & alvus quoque in statu morbi hujus dura facta effet, præter supra descripta remedia tum externa, tum interna unâ cum sequ. usurpabantur.

Recip. Tinct. Bezoart. Wedel.

M. S. rectif. à 3iij. M. D.

S. 30. biß 40. Tropfen in einen Löffel warm Bier Mittags und auff die Nacht zu nehmen.

Recip. Tinct. ros. viol.

Pap. errat. à 3iij.

borrug.

bugloss. à 3iij.

Spiritus Vitriol. gt. xij. M. D.

S. Mixtur wider den Durst / davon 100. Tropfen in jedes Maß Bier zu lassen.

g. LIX.

§. LIX.

Verumenimverò alvus statim die 12. aperiebatur per sup-
positorium ex sapone ; aberat etenim die 13. æstus omnis febrilis,
nec ægra nisi de vigiliis, virium debilitate , & appetitus defectu
conquerebatur, quæ die 15. in somnum naturalem & svavem ap-
petitum ciborum mediocrem mutabantur, & virium aliqualem ac-
cessionem, ast die 23. ægra Jovæ auxilio in integrum restituta fuit.
Denique cum preces in his maximè casibus adeò summe sint neces-
sariæ, sequens exempli loco præmitti poterit Viri cuiusdam per to-
tum orbem celeberrimi formula hic in fine repetitu lectuque dignis-
sima, omnisque solatii plenissima, ita sese habens: Adjuva nos Deus
noster ! tu percutis & sanas, nos vasæ vilissima voluntati tuæ in-
servimus, erige animos nostros , ne confundamur ; omnes sanare
impossibile est, da tamen, quos nobis sanandi offert occasio, ut sa-
nemus artis lege, ope tua adjuti. In adversis casibus sustenta nos,
consilia surroga, auxilia rita suppedita. Fac, ut ubique sapienter
agamus ; timidè nunquam, nunquam præcipitanter, nunquam se-
cure & negligenter, ne vulgi judiciis & calumniis expositi horrea-
mus Medicinam facere, omnia in divini Nominis gloriam,
& proximi salutem per Dominum JESUM
CHRISTUM.

Casus

Casus Medicus Secundus

DE

FOEMINA PHTHISI LABORANTE
HEREDITARIA,

Proæmium

ad

Lectorem benignum.

Quantum Pulmones, satis nobile & utile organum, & inter vitalia excepto Corde, primum vivente & ultimum moriente, primarium, si rite officium suum peragunt, machinæ microcosmicae roti ad aërem continuo suscipiendum, in illis reperfaciendum, iterumque emitendum interficiunt, id omnes quotidie, imò momentaneò experimur, dum inspirando, trans- & exspirando aërem purum vitam præbunt & longævam reddunt, pulmones autem labore quadam externa, vel interna, concepta, vel illata affientes, vel quiescentes, vel sufficienter sese dilatare nescientes morbum ad se trahunt, imò quoque haud raro mortem ipsam.

Id quod autem accidit, si partim aëris planè denegatur, ut *Biolugus* flammula in cordis sacrario perenniter micans haud sustentetur, sed ignis proprius pereatur, quoniam nimia sanguinis effervescientia blandè condens-

densando per effluvia frigida & aqua, h. e. salino-nitrosa, quæ alias aëris in se contineat, & sic ab inspiratione prohibitæ æstum nimium reprimendo debito modo contemperari nequit, aut si insufficiens partim intratur ad minimum in istos à vitio pulmonum interno seminali & hæreditario adeò, ut machina totius corporis microcosmica destruatur necesse est, ut in- & exspiratio difficilis & insufficiens duret tamdiu, quamdiu in apicum se sistat morbus, quo magis magisque videre possumus, qualisqualis sit ille, quomodo ab humoribus heterogeneis pulmones irruentibus augeatur, & quomodo pulmonibus pro successu temporis ille interitum innuat, quemadmodum per Machinam demonstrare nobis licet Experimenta varia, si nimirum Antliam Pneumaticam Magdeburgensem sumamus & extrahamus ejiciamusque, campanæ rotundæ prius immisso animante quodam columbâ, rana, ave, pisce, mure &c. aërem sufficiem, & relinquamus aerem insufficientem, verbo, ætherem, columba vel rana, & sic porro, accenso & extincto in corde igne & humido postea ex ore istius spumescente & ebulliente, in momento vel peribit, vel ad minimum patietur: Ignis candelæ extingvitur; fumus descendit; cerevisia bona in illa ipsumescit; aqua & vinum bullulas ejiciunt; in spiritu nitri rectificato aliisque spiritibus chimicis videmus miranda, ne dicamus adhuc de pluribus experimentis ex Antlia pneumatica desumti & ob analogiam & similitudinem illustratis.

Quale vitium pulmonum invenitur in foeminanostra ægrotante, quoniam non tantum ipsa & fratres, verum etiam liberi hereditario veluti jure ex parente & avo prognato & transente, laborarunt & vitam cum morte commutarunt, hinc morbus vel phthisis non.

F

im.

immerito appellatur hereditaria, qua de pro virili agere
impræsentiarum animo induximus. Faxit igitur Deus.
sapienstissimus & totius orbis Fabricator, ut feliciter!

HISTORIA.

Fœmina primaria XL*i.* annorum & quod excurrit,
statura justa, Temperamento plethorico & cholerico, an-
gusto & restricto thorace gaudebat, nata parentibus phthisi
hereditaria laborantibus, cum anno 1706. die 13. Maj ma-
ter filiæ recens natæ facta fuisset, absque ordine bonâ &
temperantia in cibando & potando vivebat, victum sic-
cum ex carnibus infumatis cum aceto mixtis, ut alias to-
tum vitæ ejus per tempus, ita & nunc ægrotæ nostra acc-
to semper uti consueverat, & cerevisiam secundariam lo-
co primariæ, marito absente, sè penumero habebat. D. 16.
Junii propter res domesticas valde irascitur, quemad-
modum enim musca in pariete sedens illam irasci potue-
rat: Menses Ordinarii ter erant illi, ast quarta & quin-
ta vice, imò ad finem vitæ ejus usque emanabant, die 3. Oct.
calorem præternaturalem, præmisso horrore in dorso præ-
cipue cum dolore pectoris pungitivō sinistro lateris, & tussi
sicca aliquando, aliquando humida, pariterque respira-
tione diffici & sputo purulento, adeò sentiebat, ut summa
cum intolerantia multoties dicere cogeretur, corpus totum
esse pus quasi sanguineum, & idcirco decubitus dextri
lateris meliorem & æque tolerabiliorem lateris sinistri fore
decubitu certum per tempus. Ex nare fluebat quandoq;
materia fœtida & alba tenuis. Post pastum, imprimis
prandium & circa noctem febris fortior erat, & in vola-
manus vehementer calebat, & de die in diem continuabat.

Inter-

Inserdum appetitus non parvus ad cibandum, nullus interdum aderat: Situs è contra incomprehensibilis existebat. Maculae istae flavescentes, quæ alias in phthisi laborantibus circa pedius & collum aliquando apparent, in ægrotia nostra circatotum ferè collum tandem, quamdiu morbus duraverit, observabantur. Sudore colliquativo fætido & frigido, mane & circa noctem in primis illa gaudebat. Vomitus intra spatum 24. horarum materiæ viscidae, mucosa & aliquando sanguine simulque cibis commixta sexies & ferme frequentior erat. Extenuatio tamen & totius corporis macies magis magisq; apparebant & virium debilitas. Die 30. Nov. rhonchus ingens in ægra nostra audiebatur non sine admiratione Cognatorum adstantiumque aliorum, qui quoque ad finem morbi usque perduravit. Die 8. Januar. 1707. alterum hypocaustum relinquebatur, posteaque alterum eligebatur; die 11. Confessionarius advocabatur & ægrotia S. Cœnâ fruebatur. Die 16. Febr. tumescens circa crus pedis sinistri, tempore de vespertino, quo pediluvium illi erat paratum terrore haud sine minimo observabatur. sequenti verò die desinebat. Vigilæ aderant & virium debilitates evadebant majores: die 19. Febr. diarrhœa laborare incipiebat, die vero 23. sistebatur illa. Efflorescenciam sanguinis die 13. Martii ægrotia expuebat & die 15. diarrhœa fortior esse inchoabat, ast die 20. adhuc persecrabat & frequens lipothymia hanc accedebat. Die 17. Martii in symptoma quoque gravissimum ßæguoia circa horam tertiam pomeridianam invadebat & durabat aliquot per septimanias; die 23. sputum purulentum minuebatur & ex adversò respiratio difficilis adeo augebatur, ut erecto corpore in lecto sederet & aperto ore ex- & inspiraret necesse erat, alias suffocare volebat. Pulsus evadet statim naturalis, statim debilis, celer & frequens. Uri-

non videbatur semper subruba cum nubecula oleaginosa, & sedimento in principio. & augmento hujus morbi albo, in statu vero illius rubro multo. Aegrota laborabat phthisis hereditaria, si vel maxime nullam spem salutis superesse illi optimè calleret, quoniam morbus est periculosissimus & adeo lethalis, ut tantum cura palliativa demulceatur & in tempus longum protrahatur, siquidem diarrhoea superveniente fortiori, posteaquam die 10. April. à Confessionario Sacro-Sancta Cænâ prius fruebatur, die sequenti 11. April. circa horam nonam matutinam agra nostra inter preces diligentissimas & mariti, liberorum & cognatorum lacrymas abunde profusas fatis cedebat: Attamen non neglecta in morbo illius, nec absque auxilio, ut divino supremamento, ita hic medico relicta fuerat.

RESOLUTIO.

Affectus, quo laborabat aegrota nostra, est Phthisis hereditaria strictiori sensu sic dicta, ab origine Græcamica φθίην, διατήσ φθίειν, vel φθίειν corrumpere, consumere, perdere, labefactare; nulla enim tabes & contabefactio pulmonum proprio, sed latiori significatu dici potest phthisis, quia non ab ulcere pulmonum, sed aliorum multo potius viscerum constitutione mala vel obstructione vasorum chyliferorum, vel ad nutriendum alimenti minus aptitudine, & dispositione prava & corrupta partium nutriendarum ad accipendum istud & retinendum, quod ad apponendum & nutriendum eti depellitur, induci potest, ut inde partes γλυκερί, balsamicæ, & nutritiales totius machinæ microcosmicae absumentur, nec restituuntur. Phthisin posuimus cum epitheto *Hereditariam*; sub hoc enim nomine haud intelligimus morbos Endemios, seu certæ regioni proprios, quorum origo à singulari soli constitutione, ætheris natura, aut malâ Diætæ regimine petenda est, quemadmodum in regionib⁹ Septentrionalibus est Scorbutus, in Anglia Phthisis, s. Sudor Anglic⁹ sic

VO-

vocat⁹, in Polonia Plica, in Stiria & Carinthia, vel circa Alpes scrophulae, in Gallia, Hispania & Italia siphylis, vel lues Qea, in Hungaria morbus Hungarian⁹ sic dictus, & sic porro. Nec sub hac voce vocamus & putamus omnes istos morbos, quibus olim laborarunt parentes & posteā liberis communis evadunt; statim hereditarios esse & dici, in liberis enim, quam olim in parentibus itendidem procreari possunt morbi similes à causis supra jam laudatis; sed potius per vocabulum hereditarium phthisin talem morbum volumus nominatum, cuius fundamenta & principia constitutiva in parentum corporibus & illorum partibus diu p̄æextitit, quod velut mediante semine formam totius corporis & imaginem exprimit, in liberos & posteros, hereditario quasi jure transfertur & commiscetur. Rolf. aliique hunc morbum vocant quoque Gentilitium, connatum, parentalem; Mercat. habitualem; Helmont. seminalem; plurimi vero familiarem, natalitium, originalem, connaturalem &c. audiunt, germanicā voce: Die von Eltern oder Groß-Eltern herrührende oder herstammende Erb-Schwindfucht/Erb-Lungensucht oder Erb-Lungen-Geschwür.

Adesse phthisin veram ex signis pathognomonicis & infallibilibus in historia nostra dictis, illa sumuntur ab *Essentialiter Inhabentibus*, ut respiratio difficilis, dolor pectoris pungitivus, tussis siccæ aliquando, aliquando humida, exulceratio pulmonum indefinita, febris lenta s. hectica post prandium, cœnam & circa noctem maxime intiminens & aucta, extenuatio & macies denique totius corporis.

Parabole appareat quoque in aliis hâc labe affidentibus, multi enim inveniantur, quæ tales causas prægressas & symptomata alia gravissima plura habuere, simulque pro phthisicis ab omnibus Medicis existimati fuere.

Pars affecta, sive *Subjectum primarium & principale* sunt Pulmones, qui sunt corpus molle, laxum, spongiosum, atq; sic in Thorace situm, ut motus ejus sit ibi liberrimus semper ad inspirandum, trans- & exspirandum, Spiritus & sanguinem recipiendum, & ideo vasculis diversis & membranaceis vesiculis & bronchiis gaudens; Læduntur autem ab influxu & scâsi humorum vitiosorum, h. e. Thino acido-bilioſorum peregrinorum, quæ disruptionem & exesionem

in hac rariori textura, & spongioso & poroso corpore sine ulla opera & labore inducere possunt & sic ulcerationem excitare, ut respiratione difficultis & catarrhus reddatur necesse est.

Pars consensualis, sive *Subjectum ad aquarum & secundarium*, vel minus principale est Cor, vita Regiam, ob viciniam, confluxum unum & conspirationem unam; & totum Corpus ipsum; Cor enim, quia pulmones & istud ratione circulationis conspirant secundum Coum, ast à vaporibus putridis, sive sanguine actiori & fervidiori exoritur febris lenta, vel hectica, quæ Cor ipsum sèpè reddit flaccidum exsanguemque, in pulmones sanguinem acidum, salsum & biliosum infundit, & quæ nutritum alibile consumit & ita de�scit, ut Spiritus & sanguis & humores detrimentum patientur manifestum, & totum corpus successivè emaciatur & absumentur.

In historia nostra narravimus decubitum dextri lateris tolerabiliorem & quietiorem fuisse decubitu sinistri lateris ob dolorespectoris pungitivos; interim tamen de tempore ægra nostra, neque in dextro, neque sinistro latere decumbere potuit, quare in dubium vocamus, an pulmo uterque parimodo laedi, punctulis variis venenosis quasi infici & dolores pungitivi in thorace totò induci possunt, nullus quippe Medicorum ferè de his exactè dijudicare invenietur.

Causam immediatam quod attinet, solam hic incusamus exulcerationem pulmonum cum vasis capillaribus venarum & arteriarum, membranaceis vesiculis & bronchiis.

Mediata proximior est sanguis acris, salbus, acido-biliofus, corruptione fermentifica imprægnatus. Sangvis enim, qui à stata suo naturali abit, ichorescit, quo de leg. *Illustr. Wedel. Exercitat. Patholog. Therapeut.* pag. m. 106. maximèque generationi puris aptus, quoniam respectu particularum diversarum heterogenearum tum intra, tum extravasatarum non solum pulmones erodit, verum quoque labem affricat parti. Sive quantitate peccat sanguis, quando onerosus, vasa subtilissima rumpit, scāvū concipit, & consequenter saniem, vel exulcerationem inducit. Non autem sanguis solus est in culpa, sed humor quoque cum lympha salsa, acida, muristica, diutiori mora stagnans in quadam pulmonum parte grumescientiam, imò ichorescentiam efficere possit, nisi vero stagnet, at tamen salibus fœta & imbuta, erosionem & saniem præstet; In

Glan-

Glandulis etiam lympham à sangvine separni peregrinoque sahino charactere insigniri putamus, adeoque circulatione lassâ & impedita lymphæ, obstructione vero & congrumescientia illius peracta, aliquid falsi & acidi excrementitii in illis relinqu, quod fermentationem præternaturalem facit, hincque in pus convertit, & ad fauces mittit, rufi verò illud ejicit & eliminat.

Cause mediate remotiores dividuntur in *Naturales*, *Non Naturales* & *Præternaturales*. *Naturales* inter primum locum obtinet Temperamentum plethoricum & cholericum, quod ad phthisin producendam & promovendam maxime aptum natum est; illud propter particulas fervidiores, acriores & lymphæ falsedinem induentes: Hoc propter particulas sanguinis biliosas & tenuiores serique dulcedinem deficientes, sed falsedinem & amaritudinem illius & erosionem cauflantes.

(2.) *Etas* se offert, sciendum, omnes ætates huic malo esse obnoxias, neque infantes esse eximendos, quod id accidit frequenter in morbis præcipue hereditariis, ut in phthisi, arthritide aliisque. Senes quoque, si lympha est vappida, calidum innatum maximâ ex parte exhaustum & debile; hinc sanguis ad σάσιν & obstructions proclivis, quandoque hoc malo corripiuntur. Imprimis autem *etas florens*, *Juvenilis* & *Virilis* ad phthisin est disposita, secundum Hippocratem Medicorum Præsidem 5. aph. 6. Φθίσεις μάλιστα γέγονται δότον ὄκλωνται δέκα εἰέων μέχετερηνούται καὶ πέντε. Tabes iis maxime etatis fiunt, que à decimo octavo sunt usque ad trigesimum quintum; hic aphorismus est cum grano salis intelligendus & accipiendus, multos enim phthisi laborasse vidimus, quibus ætates ad annum 41. & 49. ultraque fuerunt, prout sese habent Temperamenta, ita se habet caloris nativi alteratio; quemadmodum igitur Galen. in Comment. ad sett. 3. aph. 29. sequentibus explicat verbis, inquiens: Tabem autem & sputum purulentum & sanguineum non secundum etatis naturam pariuntur, sed secundum aliquid eorum, quæ iis accidunt, quia aut percutiuntur, aut coniunduntur, aut saliunt, aut clamant vehementius, aut refrigerantur, aut humectant, aut replentur, aut propter aliam hujuscemodi causam.

(3.) *Hereditaria dispositio* ad phthisin specialiter huc spectat,
& hic

& hic omne fert punctum. Principium seminale, quod à sanguine separatur, embryoni facilissimè communicatur, dum characterem phthisicum sero & sanguini impressum constantissimè retinet; Hinc familiam ægrotæ nostræ & alias phthisicas observamus. Et licet hoc fermentum seminale in liberis quibusdam familiarum phthisicarum in apricum haud statim se sistat, sed per multos annos interdum lateat, attamen in erroribus Diætæ commissis facili negotio excitari potest, id quod summâ cum admiratione animadvertisendum est, nonnullos phthisi hereditaria laborantiu[m] ætate ferè simili & conditione æquali phthiseos h[oc] morbo alterum post alterum periisse.

(4.) Sexus uerque ad phthisin hereditariam est pronus, siquidem morbus est utrique communis; ast magis fœminæ præ viris sunt expositæ, cùm errore facile commisso menses ordinarios amittere possunt, quæ amissio illorum ad sanguinis scāvū & congruēscientiam concipiendam, fermentum acidum inducendum, & sic totam Massam sanguineam inquinandam multum in phthisica nostra tribuit & contulit. Morbus hanc ob rationem est contagiosus, dum Conjux à conjugi sèpè reportat phthisin, quippe eorum consuetudo est nequaquam secura, qui phthisi corrupti sunt, atque omnino eorum, qui putridum exspirant, adeò, ut domus, quas habitant, foetidum exhalent odorem, ut usq; & usque, si verbis Galeni uti liceat, per habitum effundatur, qui postea per aëris inspirationem attrahitus, si nimis spiritus purulentus exhalatus iterum inspiratur, ab adstante conjuge pulmones simili ratione corruptit, interim tamen non omni animalium generi eadem aut conferunt, aut commoda sunt, sed sunt alia alijs magis convenientia, duni corpus à corpore, natura à natura, nutrimentum à nutrimento differt; Verum enim rorò morbus hic contagiosus per vestes quoque, lectos, indufia, munimentum manuum, contra frigus, germanicè sine Musse propagari potest, quibus de elegantissime legi & videri potest Illustr. Wedel. Patholog. Dogmat pag. 14. & M. C. A. N. C. D. II. A. IX. & X. pag. 120. Et notatu dignissimum exemplum videre est apud Robertum Dodonæum in prax. Med. cap. 31. ubi Avum, Patrem & omnes liberos phthisi extintos adverit; pari ratione Hisron. Frænster.

castor. attestatur de *Morb. Contagios.* cap. 9. Phthisin ad quintam, imò sextam generationem se propagasse & cunctos consumisse.

(5.) *Habitus Corporis* est quoque considerandus; Angustia imprimis & Constrictio Thoracis, scapulæ in modum alarum prominentes non sunt prætereundæ, ob quas phthisi & sunt obnoxii, quia sanguis liberè moveri non potest.

(6.) Denique *Vitæ Genus* huc facit. Quicunque pulmones frequentius & vehementius exercent plerumque vim illis, ut laetantur, inferunt. Ideo saltatores, cantores, qui saltando, cantando Spiritus diutius continere & vim maximam pulmonibus inferre coguntur, unde tonus vesicularum laxatur, vel quoque phthisin incurruunt, ut taceamus Murarios, cuprarios, metallurgos &c. legi de his meretur *Wcd. Pathol. Dogmat.* pag. m. 298. Item Concionatores quoque, à motu pulmonum nimio, quem ratione officii clangosa voce in concionibus sè penumero excitare solent; Aurifabri & Artis chimicæ opifices, facile phthisi laborare possunt.

Cognitis sic *Causis Naturalibus* progressum faciendum ordine nobis venit ad *Non-Naturales*. Aer Autumnalis imprimis in ægrâ nostrâ plurimum fecit, dum frigidus erat, ventosus & pluvialis, tussim majorem & destillationes excitat, vel vasorum pulmonisruptionem aliaque symptomata gravia causatur & adeo phthisin inducit; pluvialis & nebulosus parit obstructiones vasorum capillarium in pulmonibus partim, partim humores cerebri auget & fundit, acres & falsos resolvit, pulmonis substantiam adhuc corruptam planè corrodit, ulceribus sorditem majorem inducit, & eò magis pulmonibus noxam infert. Cibus & Potus magna in culpa sunt, cum carnes infumatae cum aceto commixtæ ventriculum satis gravent, & εὐχύλωσιν impedian, cruditates generent, saliaque cumulent, fermento acido saline destructo, phthisi januas aperiunt; Cerevisia secundaria nullam efficaciam habent coctionis bonæ, toto corpore jamjam lassato, propter vires depauperatas, quia decem liberorum mater facta fuerat, multò potius vinum thenanum, vel francicum, vel rosmarini, quia recreat hominis vitam, si mediocriter bibitur locum habet; Plinius vinum vocat sanguinem terræ & animæ & corporis lætitiam; Eruditi & dicunt vinum optimum COS, vel aliud loco se-

G

cun-

sundariæ cerevisia vires perditas restituendo bibere, & ad cibum infumatum addere quoque potum supra laudatum potuisset vel debuisset, qui insimul ciborum ingurgitatorum crassorum, apepsian impedire, coctionem reddere & promovere bonam, & ventriculi fermentum corroborare potuisset, alias ansam phthisin potentiam producendi in actum præbent commodam & manum illi porrigunt.

Somnus & Vigiliae ad phthisin multum juvent. *Somnus* enim, ut moderate & tempestive institutus & adhibitus, secundum *Tertullianum* in suo libro de *Anima* c. 43. est recreator corporum, redintegrator virium, probator valetudinum, pacator operum, medicus laborum, cui legitime fruendo dies cedit, nox legem facit, auferens rerum etiam colorem; ita inordinatus & intempestivus Spiritus perturbat, apepsian auget Ventriculi, humorum cruditates inducit, sanguinis circulationem impedit, lympham salsam & acrem efficit, pororum obstructiones cauffat, defluxiones generat & humorum putrefactionem facit: *Vigiliae* v. nimis cruditates pariunt, sanguinem humore diluente privant, spiritus exauriunt & illos quoque ferociores & acriores reddunt, semper volatilisando, agitando & irritando in partes solidas, & sic, consumo vitali succo, extenuant corpora, vires labefactant, sensuum functiones debilitant, & phthisin inducunt ipsam.

Motus excessivus vasorum ruptiones & sanguinis rejectiones efficit, si substantia pulmonum prius tussi continua tum humida, tum sicca ab incunabulis usque ad hunc diem, imo à principio seminali corrupta fuit, ut taceamus corporis totius motionem quoque excedentem & ad hanc potionem statim fortiorem adhibitam, non potest non respiratio difficilis & tussis tum sicca, tum humida augeri, & sic pulmonum exulceratio, s. phthisis adhuc disposita in habitum produci: Qvies verò, si excedit, eadem ratione peccat.

Quoad *Excreta & Retenta* monuimus ab obstructione insigni vasorum acres & salsas accumulari particulæ, quæ pulmones mirum quantum erodunt & exulcerationem promovent. In historia nostra quoque allegavimus *Komitus* frequentes ægrotæ nostræ, qui pulmonibus maximè nocent, in primis autem ἡν γυναικείων ἐπίγεοις, sive evacuatio menstrua suppressa longum per temporis intervallum,

id

id est, ad mortem ægræ usque durans, delato & regurgitato sanguine acri corrupto, & salso superfluo à sanguine in utero retento, acrimoniam, fermentationem & corruptionem acquirente lege circulationis ad cor refluente, pariterque ab illo ad Nobile respirandi organum utilissimumque, fere in culpa in ægrotia nostra fuit non minima, & hoc malum promovit pessimum. Aliás in principio hujus morbi certò certius existimarāmus & credideramus, ob mensum emansionem forsan esse gravidam ægram, dum nulla causa manifesta, hoc est, neque horror, neque febris, neq; aliud statim hanc sequebatur, sed multo potius venter illius ὀργασμῶδες erat, secund. Hippocratem divinum 5. aph. 61. Ἡν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύωνται μήτε πυρεῖς ἐπιγνομενῖς, ἄσται δὲ αὐτῇ περισπίπλωσι, λογίζεται τὸν ἐν γαστρὶ ἔχειν. Si mulieri purgationes non prodeant, neque horrore, neque febre succedente, fastidia vero & accident, gravidam esse putato; Ast status successivus morbi hujus aliter nos docuit, quia menses, ventre sensim sensimque iterum suppresso, & accidente febri hectica aliisque causis in historia nostra præcedente jam recensitis, tamdiu emanabant, quamdiu vitam cum morte, aut potius mortem in hac calamitate cum vita æterna ægra nostra commutabat. Et licet inter alia symptomata gravissima in nostro morbo occurrentia hocce insimum & exiguum symptomata Evacuatio scilicet menstrua suppressa videatur; nihil tamen minus ferè id sufficeret phthisin inducere, adeò, ut periculum maximum vitae subire potuisse ægra, siquidem *divus Hippocrat.* ipse de illa mulierum sanatione, quibus ex suppressis mensibus phthisis oborta est lib. 2. prophet. pag. 216. Τῶν ἄλλων ἡκίστα περιγίνονται αἱ γυναικες ἥσιν αἰπολήγουσαι ἐπιμυνίων ἢ Φθίσις γένηται, non immerito dubitavit.

Affectus Animi haud sunt de nihilo æstimandi, inter alios quippe *Ira* iuprimis particulas acres, falsas & biliosas in sanguine concitat, & fermentatione in præternaturalem massæ sanguineæ infert, & febrim hecticam inducit, cum aliás dispositio ad phthisin hereditaria in ægra adeò sit, ut ira saepius repetita facili negotio vim latentem suam in productivam adducere possit phthiseos exercitationem.

- Præmissis sic Rebus Non Naturalibus pedem figimus ad *Præter-*

naturales; sunt sanguinis sputum & hæmorrhagiæ narium aliquod ante annos jam saepius facta, quæ indicavit, quomodo pulmonis substantia fuit disposita & conditionata.

Ex hisce causis memoratis orta est phthisis à pulmonum ulcere, adeoque subsecuta & comitata varia sunt symptomata gravissima, quæ ægrotæ nostræ periculum vitæ ingens minata sunt. Occurrunt enim in historia nostra (1) *Respiratio difficilis*, vel ob bronchiorum & arteriarum levium obstructionem & irritationem, vel ob angustam structuram thoracis, pulmonum ad debitum aëris introitum, haud admittentem expansionem, vel ob nimiam laxitatem & debilitatem hujus visceris ad suscipiendos & ejiciendos humores afflentes salsos & acres, & Spiritus fervidus à corde ad pulmones missos temperandos, & istorum motum nimium ventilandum; vel potius ob principium seminale à parentibus pulmonibus in ægra nostra sese jam ab infantia quoque illa exerit haud levis respiratio.

(2) *Tussis siccæ aliquando, aliquando humida*, ob humores calidiores, acres, incidentes, catarrales à capite tenues ab ulcere pulmonum in ipsis generato, ortos; vel etiam è cerebro affluxum ad pulmones affectantes, quia impossibile est heterogeneos in tanta copia in pulmonibus ipsis tantum generari, sed veram videtur, per circulationem cum sanguine venoso naturam quasi in cloacam ibi se exonerare & febri lenta in puris vertere substantiam, illiusq; inducere naturam.

(3.) *Dolor pectoris pungitivus*, in sinistro imprimis latere, ob humores calidiores, acutos, salsos copiosos rarefactos exsuditionem è pulmonibus tendentes & spiculis quadrangularibus, sexangularibus, septangularibus, & sic porrò gaudentes, ex arteriis per venas refluentes & dolores in pectore excitantes quam gravissimos; quemadmodum Hipp. noster diu in Prenot. Coac. cap. I. pag 479. § 13 in hæc verba elegantissima & lectu notatuq; dignissima erumpit: Εξ ἐμπυήσιος πλεύμονος ηγήκατά κοίλην ἐνίστε αλγήματα ηγήκληδαι καὶ τὸ ιπρέγχειν ἀσώδεα, σπουδίνει πλεύλα πλῆθος ἐν τῷ πλεύμονι. Ex pulmoris suppuratione circa ventrem aliquando ac claviculam dolores, & anxie fiertere spiritus copiam significant.

(4.) *Feb-*

(4.) *Febris Hætica s. lenta*; quæ præ reliquis phthisin confimat, & perfectam reddit, absque illa autem nunquam perfecte dicitur; Cognoscitur enim in principio & in primo gradu, vel secundum Galenum tempore, si torida saltim partium nutriendarum substantia successive & extenuatio mitis est, difficulter, quò facile curari potest; in secundo gradu, ubi in gelatinosam magis substantiam conversus humor nutritius quasi deliquatur, mediocriter quidem cognoscitur, sed difficulter curatur; in tertio gradu facillimè cognoscitur, post pastum imprimis hora una vel altera invadit, quia tunc temporis, absoluta subtilioris materiæ concoctione, partes siccæ & solidæ rursus humectantur; & hoc exemplo calcis vivæ, cui superfusa est aqua frigida ostenditur, nocturno tempore magis exacerbatur, quia copiosiores fluunt evaporationes; in vallis manuum ardore; in soleis pedum; quoniam illic venæ & arteriæ terminantur, item in facie rubefacta, & hinc, si corpora flaccescunt & exsiccantur ariditateneque & maciem sensibus manifestam contrahunt, sed nunquam curari potest, in phthisicis à parentibus natis impressis febris lenta, vel ut loquar cum Magnif. Dn. Wed. lib. Pathol. Dogmat. p. m. 3⁸. febris habituata in poris & in partibus, h. e. non amplius in humoribus & spiritu, sed in corporibus iis, quæ habitus extionem habent, comprehensa, velut symptoma gravissimum consideratum nunquam curam suscipit perfectam; interim tam palliativam; ut taceamus morbum ipsum, phthisin hereditariam. Sudores etiam adfunt ut plurimum colliquativi, vespertini & nocturni, fœtidi nimii, qui sec. Hipp. Coac. prænor. c. 1. §. 8. κάκιστον Τὸ εὐθεῖν τέτοιο leviter insudare pessimum est indicium;; Horror in dorso non raro invadit licitato. Αἱ ἐν νῷ φρήματιν καὶ ὥξεις μεταπίτησας δύσφοροι. Ex dorso horrores frequentes, & cito transentes, difficiles sunt; & iterum §. 10. Οἱ πάκινα εὐθεῖντες καὶ ἐπιρρυγεόντες, ὀλέθρου, καὶ ἐπὶ τῆσ τελευτὴσ αναφαίνονται εἰ μπύνμα ἔχοντες, καὶ κοιλία τερροζόδεας. Qui frequenter exsudant & subinde horrent, pessime habent, & ad extreum suppurationem habere comperiuntur, alvosa, perturbatas. Item diarrhoeam per longum temporis spatium febris lenta, humoribus crudis, pitui-

tosis, acrioribus, saltis & biliosis in visceribus nimis rarefactis & æq;
irritatis excitat.

(5.) *Extenuatio*, vel *macies totius corporis*, & *virium maxima debilitas*, ob pulmonum vitium, sive exulcerationem per consensum & κοινωνίαν Cor, inter vitalia, organon principale, sensim sensimque lœditur & efficitur flaccidum adeo, ut *sangvisificationem totam inquinat*, imd sangvis ipse fervidior per parenchyma pulmonum à febri lenta redditus, & postea in partes solidas delatus, succum nutritum, γλισχὴ & balsamicum deperdat, adeoque substantiam carnem exuret in totum ipso sangvine calidiori, & humidum toridum absumat; quare propter acrimoniam & putredinem à pulmonibus conceptam, nutrimentum corpori non amplius apponi potest, macies sequatur necesse est & consequenter vivum sceloton præsens.

(6.) *Sputum purulentum* ob humidum sordidum & exulceratum in pulmonibus redditum, exitum quod affectat tussi humida in primis crastina luce semper excitata hand sine emolumento, excocta & suppurata totam ferē per noctem prius materia, pulmones hanc non possunt non ejicere materiam, extra parietem eliminare & naturam sic suppressam aliquo modo sublevare.

(7.) *Frequens Lipothymia* motum sanguinis fermentificum & sufflaminatum intra cordis ventriculos, vomitum & diarrhoeam præcedentem & consequenter virium debilitatem maximam subsecuta est.

(8.) *Pulsus statim naturalis*, statim celer & frequens ob varias irritationes, obstructiones & putredinem in pulmonibus & vicino corde, ut & propter diversos in corpore ab ulcere pulmonum vapores & halitus exortus; ut enim circulatio sanguinis se exorit in corde & partibus, ita pulsus; ut pulsus, ita respiratio, ut respiratio, ita aëris; verbo, Cor est principium & fons vitae, animæ sedes, pars omnium princeps: Pulsus, ut valetudinis, ita morbi diribitor, causa & signum.

(9.) *Urina oleaginosa* ob calorem liquefacentem à febri lenta & exuperantibus saluis particulis, in tota machina microcosmica & resolutionem partium sanguineo-balsam. & Θino-♀earum, putrefactionem nimium simulque partium solidarum colliquationem origine

origine gaudens. Subrubra vero, & quidem in statu illius morbi cum sedimento multo rubro, sive quoque potius flammcaurina propter excessum caloris prætetnaturalis magnum & prædominium bilis acris, in corpore sanguini admixta, quæ mixtio bilis cum sanguine effervescentiam & ebullitionem magnam causatur, exoritur.

Ad *Signum Prognosticum* hujus morbi, quod statum prædicat futurum, progredimur; absolvitur autem (α) id ratione *Salutis & mortis*. Phthisis incipiens, sive, quæ adhuc in fieri evanescere est, & non disposita, & à parentibus natis impressa & communicata, s. hereditaria; si erosio saltim est superficiaria & vix notanda, sputum album & tenue, sine febri lenta, thorax amplius, vires constantes & sic in juvēne florescente, vel media ætate, si ulcus recens, unguies rubicundi & viscera fortiora, salus est speranda. Ast si hereditaria & confirmata, thorax adeo brevis & strictior, collum longius, respiratio difficilis perpetua, quæ ab *Hippocrate malum* judicat signum, 4. aph. 5. sputum purulentum, imo sanguineum purum aliquando, ut in ægra nostra, crassum, pituitosum & viscidum & simul fuscum, vires totius corporis imbecilles & prostratae, in medio ætatis, ulcus sordidum, confirmatum in pulmonibus, facies Hippocratica, cadaverosa, i. e. nares acutæ, oculi concavi, collapsa tempora, frigidæ contractæque aures, & imis partibus leniter versæ, cutis circa frontem, dura circumtentæ, tum arida, totius faciei color pallidus, vel plumbeus, vel terreus, & facies putatur pulvere conspersa; viscera debilia & contorta evacuatio menstrua suppressa cum febri hectica s. lenta & atrophia; si maculæ circa collum, vel pectus flavescentes & aliquando purpureæ tamdiu, quamdiu morbus duret, advertuntur; si sudores colliquati nimii, fœtidii, frequentes adsunt; Vomitus crebriores, labra livida, aut etiam resoluta & inversa frigidaque, tumores pedum, unguies in manus iniusta præcipue vel coerulei, vel pallidi, & alvi profluvium, res desperata est, quæ *Franciscus Portus Decad. 2. Med. cap. 29. elegantissimis his versibus paullo accuratius & brevius comprehendit*:

Prominet his humerus dira qui tabe tenentur,
Sunt graciles aures, oculus cavus, arida febris,

Tem-

Tempora lapsa, fluunt supera de parte capilli,
Est pedibus manuumque volis calor excutiturque
Per tussim. crux, aut ianies fœtore molesta,

Et lib. 6. cap. 13.

**Cui omnes & macies cum lenta febre feroque
Ulcere pulmonis, genus insuperabile morbi.**

(β) *Ratione Longitudinis & Eventus*, morbus est chronicus, si quidem ægra nostra ferè per totum annum hoc malo laboravit, ob servata Diæta, quantum fieri potuisset, & nî exulceratio pulmonum radicata, profunda & sordida in substantia illius continuò hæsisset, diutius morbus durâisset, sed posteaquam tempore vernali materiam purulentam, fuscam, globosam, cœnosam & crassam, tussiendo ve hementius, rejicere amplius nequierat, ægra suffocationem summā cum virium debilitate patiretur necesse erat, corrupta & obstructa pulmonum substantia, & à puris copia in pulmone coacervata re spiratione & viis spiritualibus interceptis; febris enim ex sanie ut ex ipsis pulmonibus putrescentibus per vapores calidos & putridos sanguini cordique per venam arteriosam & arteriam venosam, maxime quoque ob vicinitatem communicatos, accensa, materiam magis magisque exsiccavit, eam ad expectorationem ulteriore in eptam reddens; pulmone enim nialè habente, necessariò etiam per consensum & ηονωνίαν non rectè se habet Cor, celerrimam cordi maximamque omnium noxam infert pulmo, sedem etenim habet Cordi omnem noxam infert pulmo, sedem etenim habet Cordi omnium conjunctissimam, ejus vasis quām maximè affinis est, & con fluxum habet per ostia maxima in sinum utrumque; & sic sec effatum quoque *aureum Hippocraticum lib. 7. aph. 16.* Επὶ πύρι γένεται φθίσις καὶ ρύσις ἐπὶν δὲ τὸ πύρελον ἵσχεται δύο θνήσκει. Ex puris spiritu tabes & fluxus, cum spiritum retentum sit, moriuntur. Et aph. 14. lib. 5. Ταῦτα φθίσιος ἔχωμεν διάρροια ἐπιγενομένη, θανάτῳδες. At ab habitu profluvinum alvi superveniens lethale. Et rursus lib. 7. aph. 74. Επὶ τῇ φθόῃ ρεῦμα εκ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῷ ρευματίῳ δι-

diáppora, ἐπὶ τῇ διάπολαις Χρόνος ἡνὸς αὐνῷ καθάρεσσις, ἐπὶ τῇ σχέσει θαυμάτῳ. A rabe fluxio de capite, à defluxu diarrhæa interceptio expectorati, ab interceptione mortis.

Tempus autem interitus, quò phthisici fata sua ὥστε πολλὰ ut plurimum exponuntur, est, quando arbores folia induunt, & quando eadem exeunt, uno verbo, Ver & Autumnus, leg. iVed. Pathol. Dogmat. p. 132. & sec. Hipp. 3. aph. 10. Τὸ Φθινόπωρον οἰς Φθίνεται κακὸν. Sed & Tabidis Autumnus exitio esse solet. Quia propter aëris frigiditatem & inæqualitatem acutas & salsas movet & promovet destillationes, russes excitat, aliosque noxiuos edit partus: Male quoque audit Ver secundum Hipp. 6. Epidem. sect. 7. quippe phthisicorum calor innatus, qui hyeme partibus internis insidebat, ob Solis ad nos accessum ad membrorum externorum avocatur & expellitur peripherian: Ob sui igitur diffusionem, cùm alias sit exiguum, vel majorem subit maciem, vel totalem extinctionem. Siquidem etiam vidimus phthisicos, qui tempore æstatis circa mense August. vitam cum morte commutarunt.

Curatio sic instituta erat tantum palliativa, quoniam morbus erat hereditarius, quippe præcipue scribit elegansissime & verè Aretaeus 2. Chronic. 12. "Ην ἡ νόσος χρόνῳ κερδοῦθη, ανόνητος ἡ μελέτη. Si morbus, inquit tempore invulneris, aura & industria parum prodet; Item medicamenta interna, ut taceamus externa, difficulter ad pulmonis substantiam spongiosam minusque carnosam & semper mobilem aiferebantur, ob continuam in-trans- & exspiracionem non solum, sed & ob efficaciam & longas ambages illorum prius in Ventriculo, postea ex illo ad pulmones, unde medicamenta efficaciam suam ferè perdiderunt, motus quoque pulmonum perpetuus curationi ulcerum obstat, & aëris, humorum commixtorum, vel rectius corruptorum mater, ulcus ipsum sensim sensimque extendit; denique contraindicantia & opposita sunt, ulcus vult ab sterigi, exficcari & consolidari, corpus autem totum, quod à febri hectica in hoc malo quotidiè vexatur & exficcatur, medio modo humectari, alias sudores nimii & alvi fluxus induci possunt. Vomitus voluntisti frequentes & corpus pulmonum rarius & debilius, quod motione continua & agitatione ingenti noxam infert; è con-

tra tussis humida vult promoveri & fisti debitâ ratione, aliaq; plura haud sunt cogitanda. Ad curationem autem phthiseos ipsam progredimur, quæ è triplici fonte depromitur *Chirurgico* puta, *Pharmaceutico* & *Diatetico*.

Ex *Fonte Chirurgico* primum se exhibet *Venæsectio*, licet in phthisi hereditaria minus tuta sit, quia Spiritus vitales jam perturbatos magis magisque irritat & debilitat, & *Borell. Cent. 4. observat.* 15. subtractionem iisdem phthisicis raro, aut nunquam salutarem, fed potius sanguinem infundendum, imo Q. E. sanguinis propinandum, quam quicquam detrahendum esse monet; nihilotamenminus, quia ex duobus malis mirus esse eligendum statuimus, præterea nostra ægra plethorica videbatur, & dolor thoracis pungitus præstò erat, in latere in primis sinistro adeò, ut respirare illa ferè nequibat die 14. Octobr. *Mediana Vena* felici cum successu in sinistro cubito secabatur, & ita dolores sensibles cum evocata, ægræ sistebantur & mitigabantur, respiratio quoque sine dolore fieri poterat. Et cuni dolores die 27. Jan. 1707. in latere sinistro pectoris pungitivi imminuerent periculum haud parvum, *Vena Basilica* cubiti sinistri, mediocriter emissa felici non absque successu & emolumento instiuebatur, quia partim sanguis ex utero acris, salsus & servidus superiora tendens imminuat, ne suppurationem quoque nimis subire, & partim, ne vasa ob acrimoniam & falsedinem suam rumpere possit. Hujus rei exemplum notatu dignum *Cons. l. 5. epidem. c. 6.* in medium profert & dicit, virum in Oeneade sola secta vena in ultraque manu, sanguineque extracto perfecte restitutum esse, quod autem hoc loco cum grano salis est intelligendum.

Ex *Fonte Pharmaceutico* sumsimus varia remedia huic morbo gravissimo convenientia, quæ inter primum se offerunt materiam peccantem & morbosam, hoc est, particulæ acres & biliosas sanguineas è toto corpore, partim sensibiliter, partim insensibiliter *Evacuantia* & *Absorbentia*; sunt autem in principio hujus morbi *Diaphoretica* s. *Bezoart.* ut sequi.

Recip. Tinct. Bezoard. Wed.

CC. philos. ppt. à 3*fl.*

ð diaph.

Antih.

Antih. Pot.

Bez. ȝial. à ȝst. M. D.

S. Bezoar-Pulver auff etliche maht.

Verum enim verò bene observandum nobis est, ne nimis in phthisi hereditaria s. confirmata & perfecta Sudorifera volatiliora crebrò adhibeamus, quæ serum nimis fundunt, vel diffant, sangvinem & spiritus acres & ferociores adeò reddunt, ne vires totius corporis prosternamus, sudorem colliquativum pro tempore injusto & consequenter extenuationem s. maciem inducamus.

Purgantia propriè sic dicta, ut & *Lenientia*, quæ primarium alias locum in methodo medendi habent, phthisicæ nostræ hand convenient & huc quadrant, quia humores maxime turbant & absunt, spiritus intensiores reddunt, & diarrhœam facile excitant, quia bilis est hōc loco fervidior & acrior, quæ valdè suspecta est in illa, præterea nostra ægra ad alvi profluviū proclivis admodum fuit.

Vomitoria simili ratione suspecta videbantur, licet saburra in primis viis potuerit æque eliminari è corpore, tamen sec. *Coum lib.* 4. aph. 8. in pulmonum debilitate & exulceratione haud facile sint admittenda: Τὰς δέ Φύιναδεας, Τωσιτλλομένυς τὰς ἄνω (Φαρμακίας) Sed tabidorum ratio est habenda, ne purgationem iis per superiora unquam moliendam putas, cum primis autem, quando ægra vomitu frequenti sic laborabat, ut illam sistere, vel ad minimum minuere nos oportuisset ob pulmonum continuam agitationem & sic metuendam fibrarum ruptionem & ulceris dilatationem, quare plus nocent in principio quoque hujus phthiseos, quam profund, pulmones enim non temere sunt irritandi, ne periculum reddamus majus, adeò, ut mors ipsa sequatur necesse est; cuiusmodi exemplum ante quatuor, vel quinque mensium spatium in vicinia nostra, urbe nempe Muscovensi in quodam Sartore phthisico factum esse refertur, cui *Emeticum* quoddam medicamentum ab illius loci supra memorati balneatore propinatum fuit haud siue damno maximo, quippe sartor in momento post tale assumptum & adhibitum Vomitorium vitam cum morte commutavit, qui alias multos per annos ætatem suam agere potuisset.

*Diuretica media & impropriæ talia, quæ serum aliquatenus sum-
dunt, adhibemus, qualia sunt Acitosa mucilaginosa ∇ fragor. ve-
ron. cerefol. 4. sem. frigid. maj. & Emuls. temperantes & humectan-
tes; Acidulæ Glatae, Tha. & Osa, quæ pulmones irritant & de-
straunt, sunt planè omittenda.*

*Alterantia, ulcera Abstergentia, pectoralia, balsamica, Demul-
centia & Consolidantia interna quoque, quæ febri hecticæ aliisque
symptomatibus contraire possunt, quæ acrimoniam seri & sangvi-
nis obtundunt & expectorationem juvant, adhibita fuere, talia
erant sequ.*

Recip. Rad. glyz. alth.

scorz. trifol. fibr.

sympk. à 3fl.

hb. cost. tussilag.

pulmonar. veronic.

scord. verben.

fl. scabios. fl. ♀ eo à Mſſ.

bellid. pap. rhœad. à p. ij.

jujub. sebest. à 3j.

anis. Turcie. 3fl.

Croc. ♂. C. C. D. in charta, ut fiat

Decoctum. Coqu. in f. q.

∇ simpl. recip. gr. Kerm. 3j. M.

F. Kräuter + Tranek dann und wann davon zu trincken.

Decoctum pugillare non erat contempendum ex rad. hel. glyz. po-
lypod. liquirit. & parva cinnamomi, semin. anisi, nigell. & coriandris.

Recip. Sirup. de symphyt.

papav. rhœad. à 3fl.

Looh de pulm. vulp. 3fl.

Specier. diatragac. frigid.

Pulv. haly recent. contra phthis. à 3ij.

Chin. d. chin. 3 j.

Elix. Pectoral. Wedel. 3fl. M. F.

Looh. D.

S. Dicker

S. Dicker Saft eine Messerspitze Morgends / Mittags / Abends und des Nachts davon zu nehmen.

Recip. Conserv. herb. cost. rosar. rubr.
scord. à 3j.

Pulv. Haly recent. c. phthis. 3ij.

Cort. chin. de chin. 3j.

Extr. scabios. bellid.

✓ sarsparill. à 3fl.

Antihect. Poter. gr. xvi. M. f. l. a.

Electuarium D.

S. Latwerg davon nach Belieben etwas zu
gebrauchen.

Recip. Rad. glyz. symph.
polypod. scorz. nymph.
Hb. scord. tussilag.
pulm. lichen. à 3j.
fumar. salic. fl. $\frac{1}{2}$ eo.

Hb. nummular.

Cort. chin. d. chin. à 3fl.

ffri canth. ad p. o. M. f. pulv. D.

T. Pulver zwei Messerspitzen bloß / oder in
einen Löffel warm Bier täglich zu nehmen.

Recip. Looh san. & expert.
de pulm. vulp.
de pineis à 3ij.
Pulv. Haly rec. cont. phthisin 3iiij.
Sirup. de hed. terrestr.
jujub. à q. f. ad eonsist. D.

S. Gafft wieder die Schwindsucht.

Ad febrilem hecticum calorem temperandum & vitales Spi-
ritus roborandos & confortandos sequentia adhibuimus remedias:

Recip. ▽ fl. nymph. semperv.
lich. à 3ist.

Cinam. 3ij.

Sirup. de nymph. corall. à 3j.

Tinct. viol. ros. à 3j. M. D.

S. Küpp

S. Ruhigend- und Herz-stärkender Exanct.

Recip. Cons. viol. violat.

bugloss. à 3fl.

Sirup. hed terrestr. q. f. M. f. h. n.

Elect. D.

S. Herzstarkende Latitverg.

Recip. Spec. diamargarit. frigid. 3ij.

Antihect. Pot. 3is. D. in scatal.

S. Nehrendes Stärck-Pulver eine Messerpiñe davon zu nehmen.

*Traumatica, Pectoralia, Antiscorbutica temperata & Refrig-
ranta profunt quam maxime.*

Rec. Elix. Pectoral. 3ij.

Eß. Theriacal. balsam. 3j.

lign. aloës Travmat. à 3fl. M. D.

S. 3o. Tropfen von dieser Brust-Mixtur morgends um 8. und
nachmittags um 3. Uhr in einen Löffel warm Bier zu geben.

Recip. Tinet. ♀ cydoniat.

▽ summit. pini à 3ij.

Arc. ♀ 3j. M. D. 2o. Tropfen.

Recip. Conserv. ros. rubr. viol. à 3j.

scord.

pap. rhœad. à 3fl.

scabios. 3ij. M. D.

Plurimi Medicorum multum ad curationem quoque phthiseos
facere Lac, asserunt idcirco, quoniam valde nutrit, si nempe benè
concoquitur, succum (καλᾶς πεφθὲν γάλα τροφιμοῦ ἐστὶ καὶ εὐσχυ-
μον) corpori præbet laudabilem, & acrimoniam temperat sanguini-
nis biliosi, quæ in causa est ulceris & impedimento, ut totum corpus
consumatur, capillo præcipue quoque recens emulctō & cum sac-
charo rosato præbito, tamen respectus habendus erat, testante Hip-
pocrate Lib. 5. aph. 64. ad febrim lentam, usi sumus.

Non omittenda sunt Opiata, narcoticam, paregoricam & ano-
dynam naturam possidentia, à quorum usu phthisicos diutius fove-
ri, nunquam autem ferè propter altius impressas avitæ constitutio-
nis radices curati posse, nivolum loquitur, & quidem non sine cau-
sa,

fa. Solent enim isti plerumque defluxionibus divexus tenuioribus, eas autem Opiata ob calidissimas suas qualitates, quæ ex sapore & effectu quoque cognoscuntur, dum gustu amaricante illa non tantum percipiuntur, verum etiam acris ita, ut pauca in ore detenta lingvam & palatum exulcerent, fistunt & consumunt; sed summa cum cautela omnia peragenda, & nisi minima & refracta dosis vel cum oxymelite & acetoscillitico, aliisque Sirupis, sive Looh expectorantibus exhibenda, alias Opiata sola interne facta tussim inveteratam & respirationem difficilem, nullis praesertim respondentibus viribus, non leniunt & moderant, sed multo potius angustiam pectoris mediocriter condensando adaugent. Idecirco opiatorum usum, necessitate summe urgente in praxi nostra devitare in dosis praesertim largâ solemus, quippe fama & vita pari passu ambulant, aliquando enim ex eorum adhibitione aliquid fructuosi & utilis efficitur, multoties autem contrarium evenit, unde non solum adstantes & praesentes, sed & Medicus ipse saepius expavescunt, & mox culpa huic medicamento à perito & imperito; ab utroque sexu, à litteratis & illitteratis, à summo & vulgo attribuitur. Et si vel maximè perswasum habeamus multos Medicorum mihi alias carissimorum & notissimorum ad Opiata, tanquam ad sacram Anchoram & asylum refugere; nihilominus tamen, dum Charybdim evitare voluerunt, inde in scyllam incidisse putaverimus; exempla enim narratu sunt odiosa. Unicum tantum de quâdam muliere narrabimus, cujus infantem vigiliis nimiis laborantem ex officina nostra prescrisimus inter alias mixtionem & compositionem quoque de Essentia Anodynæ gt. ij. saltim & quidem cum fructu optimo; Alio verò tempore etiam accidit, quod puella illa febri acuta laborebat, mater in officinam nostram redit, formulam à nobis jamdudum prescriptam in priori morbo à pharmacopœo desiderat iterum preparare; cum autem hanc medicamenti præparationem accepisset, 20. gtas illi propinaverat, & infans statim dormire inchoaverat, & per quatuor vel quinque dierum spatium & quidem sine sensu, sine motu continuaverat, postea vero, nobis accessitis, alia medicamenta propinavimus, de quorum usu aliquo modo excitare solebat, sed tamen frustranea existimabantur, dum, epilepsia superveniente, post aliquot dies vitam cum morte ægra commutabat.

Topica

Topicæ haud erant contemnenda vel negligenda, quæ dolores thoracis & dorsi simul gravissimos mitigant, ut sunt sequentia:

Recip. Ungt. resumptiv. 3j.

○ amygd. dulc. 3fl. M.D.

S. Brust-Gålblein.

Rec. Mucilag. semin. psyll. c. ▽ viol. à 3j.

Pingved. canin. 3j.

but. recent. 3ij.

○ amygd. dulc. 3ij. M.D.

S. Gålblein zum Rücken.

Observandum autem bene est, ne spiritus & olea phthisi laborantibus internè propinemas, quippe pulmonibus maxime nocent, febrilem calorem lentum, sive hecticum haut temperant, sed augent & intendunt, totamque machinam Microcosmi consumunt. Novimus etenim quendam Virum integerrimum phthisi laborantem, qui svasu veterarum nonnullarum ○ anis, utebatur, sed suffocaret necesse erat in aliquot diebus.

Ex Fonte Dietetico in Vitali Aër non nimis sit siccus, densus nebulosus, sed temperatus; non nimis calidus, quia phthisicæ nostræ valde noxii, respirationem enim reddidit difficiliorē; non minus frigidus, sed svavis magis.

In Naturali Cibis erat paucus, coctuque facilis, ut sunt carnes vitulinæ, agninae, boum, gallinarum, cancrifluvalis, ova sorbilia &c. Vitabantur in primis Acida, infumata, salsa muriatica, nimis aromatisata, nimis humida. Potus erant non Rhenanum vel Francicum vinum, sed Decoctum hordei, decoctum pugillare, potiunculæ, lac caprinum, sed certò respectu, cerevisia hordeacea & aliquando cerevisia secundaria e tritico parata, à triticea cerevisia vehementer abhorrebat ægra.

In Animali Motus haud sit excessivus, quæ debilitat spiritus & humidum blandiens absunit; Quies magis erat, quam par ob vires alias imbecilles. Somnus ferè nullus, & Vigiliae nimis erant, interdum tamen moderatae. Ultimo animi pathemata non insimum locum in phthisicis habent, & inter alia Iræ vehementis, sima, illis alias communis, planè est extirpanda.

S. D. G. P. C. G.

CASUS MEDICUS IIus.

DE

VIRGINE IN INCENDIO SPREMBERGENSIA FVMO TETRO ET VAPORE QVASI MORTUA.

PROOEMIUM

AD

LECTOREM INTEGERRIMUM.

Subitaneos morborum Casus in hâc mortalitate penes hoc vel illud Subiectum nemo prædicere , multò minus tempus fixum & horam certam, pariterque finem vitæ ejus determinatum adjicere potis est, numerus enim Morborum, totum corpus humanum ab incunabulis ad ultimum usque halitum sic exponentium , ut *August. de Civit. Dei lib. 22. c. 22.* suffragio vix libris adhuc sit comprehensus, innumerus & ratio mortis inventur non immeritò in Machina Microcosmica diversissima.

Maxima verò morborum pars ex Rebus Nonnaturalibus vel ritè haud institutis, vel penitus denegatis origine gaudet sua , præ cæteris non insimum locum ex illis haberet, morborum quasi omnium vehiculum, Aér homini maximè necessarius & inevitabilis , si quidem aëris plena sunt omnia , ejusque plenum est corpus humanum. Cibo & potu, somno & vigiliis , motu & quiete, reliquisque, excepto aëre, aliquot per mensum, dierum & horarum intervallum carere possumus ; verum enim vero ne momento ferè sospes & in-

I

columns

columes homo, & quidem in utero materno clauso jam manere non nequit, si aëris, quoconque fiat modo, illi denegetur, quemadmodum Medicorum Princeps Hipp. de flatib. dicere haud dubitavit, morbos vix aliunde, quam ab aëre oriri.

Santus autem dicitur, qui aërem purum, temperatum & transmeabilem attrahere & exspirare potest, cæteris paribus, aëre enim mediante quoque vivimus, sumus & nutrimur; Ex adverso vocatur ille æger, qui aëre puro, temperato sufficiente ad pulmones & cor & spiritus præ reliquis omnibus inspirando, trans- & exspirando recreandos & tepefaciendos sic orbatus, ut peripneumonia, asthmate, phthisi, orthopnœa, febribus malignis & contagiosis & similibus morbis laboret necesse est; aërem enim vel nimis subtilem, verbo, ætherem respirationi & motui simul vitali neque sufficere, neque consequenter vitam, ut animalis alicujus, ita hominis diutius conservare, ut taceamus longævam reddere, unicuique haud ignotum est & perspectum; Experimentum per Antlicam pneumaticam Gerikenii extra omnem controversiæ aleam in præcedente *Casus Med. nostro de Fæmin. phthis. labor. hered.* expressis verbis prolixius paullo demonstravimus & posuimus; Sic quoque in excelsioribus montium cacuminibus ob aëris ætheream ferè subtilitatem homines non facile transeunt, aut diu nimis commorantur, dum atmosphæræ pondus in altissimis montium fastigiis, non procul infra limites ejus positis, auræ in lobos & vasa pulmonaria adigendæ tantillum est, nec sufficit.

Sicuti quoque *Augustinus* dicit l. 3. de Genes. c. 2. perhiberi, in vertice Olympi aërem esse adeò tenuem, ut neque aliter sustinere valeat, neque ipsos homines, (si qui forte vel sacrificandi, vel inspiciendorum causa illuc ascenderint,) crassioris auræ spiritu altere possit, eosque ferre secum solitos spongias plenas aqua, unde sanguant, itentidem humorem ad refrigerandum Cor; aliter enim ob summam illius aëris tenuitatem & siccitatem vivere non possent; suprema etenim aëris regio, ultra quam ejus natura postuleret, calida est (1.) ob ignis vicinitatem, (2.) ob flammulas, ab igne nonnunquam, ut quidam volant, decidentes, (3.) quia exhalationibus calidis eō subeuntibus assidue conspergitur. (4.) Quia cœli & ignis

cir-

circumvectione, quæ calorem ciet, continenter rapitur. (5.) exemplo potest probari quoque montis Olympi, qui est in Thessalia & Athonis montis, qui in Macedonia situs, in quorum cacumine ferunt cineres, relicto toto anno, nec ventis dissipari, aut dissipari, nec imbris elui. quo pertinet illud *Lucani*:

Nubes excedit Olympus:
pacem summa tenent.

Vel, sicut aërem impurum, & fumis tetris & vaporibus fœtum, motum & expansionem pulmonum & reliquorum organorum, respirationi dicatorum facile inhibere, respirationem ferè in totum impedire, respiratio enim fieri nequit, immotis pulmonibus, & consequenter suffocationem interdum respectivam, si vero alias suffocationem dixerimus, præsentissimam mortem dixerimus, aut lethum ipsum quasi inferre, duos ante annos, & quod excurrit, proh dolor! summo cum multorum dolore & terrore *aujoūia* nos docuit.

Quod autem exemplum triste & terroris plenissimum, in historia mox sequenti narrandum, occasionem publicis juris faciendi & simul Jehovæ ter optimi ter maximi omnipotentiam singularem, & in debilissimis & quasi mortuis auxilium magnum ubique terrarum, ut in aliis multis periculofissimis mērbis, ita in hoc casu ratissimo cumprimis, prædicandi, nobis dedit quam commodissimam. Faxit igitur supremus, ut omnia in immortalem divini Nominis gloriam, & omnium nostrum mortalium emolumentum vergant & considerationem.

HISTORIA.

Posteaquam per totam ferè Europam notorium est, poena gravissimā & consilio Dei sapientissimi justissimo & inexplicabili, ut & hominibus malis, proh dolor! urbem Sprembergensem d. 30. Jul. Anno 1705. erat dies Jovis, circa horam secundam & tertiam pomeridianam, qua plurimi hominum ad agros pedem figere & messes frumenti hybernalis, benedictione Jovæ omnipotentissimi largâ expedire, illisq; frui incipiebant, ignis furore rapidissimi consumptam & in cineres fuisse reversam adeò, ut tantum tres domus parvæ prope mœnia ædificatæ manerent ab incendio tantô salvæ & illæsæ; Casus h̄ic notatu dignissimus & doloris terrorisque ingen-

tis plenissimus accidit, Virum integerimum & honestum unà cum Conjuge, duobus filiis & duabus filiabus rebusq; domesticis, excepto adhuc unico filio absente, in curiæ cellam, habitaculum enim illis erat in hypocausto quodam supra istam cellam, tunc temporis festinâsse, quô ignis furibundus & rapidus ferme Curiam circumdederat, spe tenentes omnes certissima firmissimaque, futurum, ut DEI maximi, Adjutoris nostri unici in calamitate & anxietate, auxilio mediante in illa cella tam munita optimè salvi & illibati ab ignis furore rapidissimo & vehementissimo evaderent; si l. maximè vide-retur unicuique benè actum istud facisse; nihilo tamen minus è festinatione magna & simul fortasse terrore istius cellæ foramen quodam sub curiæ turri absconditum, nec probe observatum, quippe pistores similes & panes in isto loco venditare amabant, adeoque non commode istud foramen cernere, vel ad hoc cogitare poterant, benè custodire & statim cämento, vel alia materia, quæ illis forsitan ad manus esse potuit, obstruere oblitii erant, ne sumo, vapore, & ardore maximo, suffocationem omnes patirentur subitaneam; Verum enim verò spes hausta miserrimos & infelicissimos vitam in tam tenebricoso loco præ igne furibundo salvando & conservando diligenter quærentes quidem, non tamen invenientes, maxime fellit, dum mediante non tantum dominus ex opposito istius foraminis sitæ, sed etiam curiæ ipsius & imprimis hypocausti infelictum supra cellam ab igne consumtione, ignis ardor insignis & tetri sumi & vaporis copia, partim à domo istius ad turrim & foramen illius cellæ, partim hypocausto ipso, per januam cellæ interiorem affectans & tendens tum Virum candidum & conjugem, tum filios duos & filiam natu maximam miserrimè suffocavit; & cum familia ista ferme tota die sequenti 31. nempe Julij à filio adhuc unico aliisque benevolentibus, patrem suum, matrem, fratres & sorores, bonosque Amicos simul quam diligentissime ubique quærentibus, haud statim inveniretur, existimabatur certô certius, se omnes in cella curiæ forsitan abscondidisse, quæ opinio haud inanis erat, quia jam mortuū à cella brevi post adportabantur, excepta unica filia, annorum quatuordecim, & quod excurrit, *Maria Christiana Piskeria*, teneriore textura, temperamento & eminè polù ut plurimum, aut magna ex parte

parte phlegmatico gaudente & ab infantia adhuc usque semper ægrotante, illa quoque pro mortua apportabatur & putabatur, sine sensu, sine motu; facies illius erat ὄργασμῶδες & tumefacta, livida & mortis æmula; pari ratione oculi cum palpebris quoque tumescentes non mediocriter; nullus pulsus sensibilis, vel potius tactilis videtur. Os & dentes firmiter clausi fuerant; ore vero vi aperto varia medicamina illi propinabantur, nescio à quo, tamen omnia frustranea & inania putabantur, sine sensu, sine motu manebat ægræ nostra, ita, ut omnes adstantes de convalescentia illius valdè dubitare inciperent, donec quoque ad mortuos aspiciendos cum fœmina nostra b. accedebamus æque ac illam, & aliqualem respirationem per nares in ista quasi mortua vix ac ne vix quidem observabamus, tamen nullum velle erat in nobis ullum medicamentum illi propinare ob varias causas prægnantes, quoniam verò adstantes valdè solliciti erant & simul, nobis insciis nostra medicamenta apportabantur, ægrotæ primâ vice Spiritus Ol. guttas tres sine vehiculo quodam illi propinavimus, ast frustranea videbantur omnia, attamen haudi intermisimus altera vice tres guttas Spiritus Ol. rursus adhibere, in momento spumescientia oris ita apparebat, ut spes nobis esset haud minima de ægræ convalescentia, tertia verò vice tres guttas de eodem Spiritu non satis laudando iterum dedimus, & postea manus nostra dextra illius nasum aliquoties apprehendimus & fortiter compressimus, sperantes, fore, ut è naribus sanguinis evaderet fluxio aliqualis, dictum, factum, præterea dextrum oculum ægra nostra aperire statim inchoabat, adeoque, observato denique diætæ regimine, quantum temporis fieri potuit, bono cum DEO tantum 9. gutt. Spiritus Ol. felicissimè sic curata erat, ut usque in hunc diem intervivos numeretur.

Summus enim Fabricator machine microcosmicae nostræ, videns respirationis necessitatem, uti respiratio, vel aëris attractio tam necessaria est, ut sine eadem vivere nequeamus, & si cui respiracio deficit, protinus debilitatur & calor ejus inflammatur, pulmones Cordi, soli parvo in corpore condito per subtile斯 Spiritus, qui in eodem ex sanguine generantur, mediantibus arteriis, calorem, vitam & vigorem omnibus partibus tum majoribus tum minoribus communicando & conservando, respiratione calorem ejus excedentem tem-

perando & recreando, pulmones dicimus, cordi conjunctos & conexos fabricavit, qui originem de substantia spongiosa & perforata, more calamorum cartilagineorum, & se dilatando magnam aëris copiam per fistulam gulæ trahunt, more follis, qui alias Cordis sterniculum, & culcitra dicuntur, quibus se Cor αεχην ηγι πηγη τε αιματος η υποθοχη περιτη, Origo & æque fons sanguinis, aut conceptaculum primum cum spiritibus suis, ut supra laudatum, recreat ac reновat: postea sese claudendo & demittendo vapores fuliginosos, & adustos à calore vehementiori prodeuntes rejiciunt. Quando autem respiratio, vel attractio aëris ab externo vicio, fumo tetro nimirum, & vapore magno alteratur, humores & spiritus clari & puri ab illa impuritate & terrestreitate aeris obfuscantur & inficiuntur, sanguinisque refrigeratio & ventilatio vel corroboratio ad calorem insitum conservandum inhibetur, pulmones & Cor principaliter omnino lœdantur & corruptantur adeoque per consequens suffocatio oriatur necesse est.

Verum enim verò suffocationi, hâc ansa data commoda, obviam ire in ægra nostra curationem citam instituimus & illi propinavimus Spiritus Oli gtas novem; Et sic igitur de Spiritus Ol. usu h. l. interno, virtutibus & qualitatibus aliquid brevissime considerandum expendendumque nobis venit. Hic enim Spiritus incidit, abstergit & attenuat crassam, viscosam, fumosam & vaporosam materiam, aperit poros cutis & meatus urinæ & expellit superfluos humores; refrigerat insigni siccitate non δευτέρως, secundario & potentia & ναζα συμβεβηκος per accidens, sed περιτης ηγι κυριως, primario & stricte vel aetate, calorem præternaturalem, & sitim inextinguibilem ferè mitigat; putrefactionem humorum omnem vi balsamica prohibet; ob blandam & moderatam adstringendi qualitatem partium tonum relaxatum corrigit & Cor & pulmones, ut taceamus alia membra interna valde corroborat & affectibus illorum medetur; acditate grata appetitum excitat & ciborum concoctionem promovet, ad mixtionem & compositionem aliorum medicamentorum variorum adhibendam & gratum saporem in illis excitandum, eorumque durationem efficiendam, in usu est. Dosis varia est & quidem p. r. n. in robustioribus major, in debilioribus, imò debilissimis & quasi mortuis

tuis eò minor adhibetur, nos tres guttas una vīce dedimus agræ, altera & tertia itidem & sine dūσφογίᾳ sunima, verbo, nullum medicamentum magis incisivum, attenuans aut deterxivum, aut quod viscidam, crassam & fumosam materiam magis evacuare possit, unquam invenitur, quo multi desperati & phlegmate à stomacho ad fauces quodammodo repleti, & penitus suffocati felicissimè sunt restituti. Impræsentiarum provoco tantum ad exemplum nostrum supra satis abundeque descriptum, de aliis ne dicamus, quibus usum Spiritus Ol. singularibus laudum encomiis ad astra evchendi internum felicissimum in hoc Casu demonstrare potuissemus.

Interim tamen Exempla varia de Suffocatione à vapore & fumo, qui imprægnat aërem in domorum incendiis apud Autores multos legenda sunt, & si vel maximè nonnulli in loca subterranea, in cellas nimirum descendant, ubi aër aliquin satīs frigidus est, (nī vapor & fumus simul in est illis) qui suffocationem itidem caufatur tamen in illam incidisse scribunt Borell. C. 2. Observ. 4. Zwing. Theatr. V. H. p. 510. aliique.

Simili fere ratione civis quidam circa horam decimam vespertinam die 30. Julii 1707. statim post urbis incendium cellam suam introit, via veluti ignea ad illam extincta aquā, introspiciens cupidissime, an res domesticæ in istam festinanter injectæ & custoditæ præ incendio adhuc in salvo sint annon! ast vix à suffocatione liberatus fuit. Item eodem die ancillæ domesticæ alicui attigit, quæ ferme in cella quoque à fumoso & vaporoso halitu suffocationem passa fuisset. Id quod multis personis post statim factum urbis Camenianæ celeberrimæ incendium vehementissimum hōc anno parimodo suprà memorato refertur accidisse.

De Suffocatione à variis caufis orta accuratius & prolixius paullo leg. Plat. lib. observ. p. 16. 185. & 172. Zacut. Lusit. de princip. Med. hist. l. 1. Observ. 10 Panaroll. Observ. Med. Pent. 1. observ. 19. Schenck Observat. lib. 2. observat. 19. pag. 213. Ephem. Germ. Cu-

riof.

64 *Casus Medicus III. de Virgine à fumo & vapore quasi mortua.*

rios. Dec. 1. Ann. 2. Observat. 153. pag. 240. & seq. Solenand. Cons.
Med. 6. seet. 5. Camerar. Opera subcis. Cent. 1. cap. 27. Georg. Agricola
de Re Metall. lib. 6. pag. 172. Georg. Wolff. Wedel. in Pathol. Dogmat.
pag. 297. Horst. pag. 2. observat. 28. Tulp. Observat. lib. 3. cap. 41. Fo-
rest. lib. 15. tit. 2. qu. 11. & Tom. 3 cons. 19. & 44. Salmuth
observat. 40. c. 2. Schneid. lib. 2. seet. 2. c. 1. p. 248.
aliique plures.

F I N I S.

Epistola I.

VIR

*Prænobilissime, Amplissime & Excel-
lentissime,*

Patrone & Fautor multum Colende,

TUam in me benevolentiam & favorem non minimum, Vir Excellentissime, satis superque mihi notum duxero, siquidem idcirco semper me devinctissimum & promtissimum in TE Tuamque familiam celeberrimam reddere allaboro. Memini aliquid de VSe, num in quasi mortuis & fere suffocatis a vaporē & fumo illa iure merito & sine periculo vel ðησφυξίᾳ summa locum habeat, annon? TE præsente, Vir Excellentissime, nuperrime dixisse & absque Te sententiam & judicium Tuum acutissimum de hâc materia & quæstione difficii officiosissimè petiisse, haut gravatim, si tempus vacat, litteris nonnullis docta conscriptis Minerva, Musarum Præside, mihi communices, quippe opusculo meo exiguo hanc sententiam Tuam, Vir Excell. inhærendi animum induxi. Interim, si litteras quasdam mihi adscriptas à Magnif. Domino Wedelio Responsorias acciperes, ut illas transmittas, est mei, quod amicè rogo. Vale ex voto & fave. Raptim Spremb. e muséo d. 24 Aug. 1707.

Vir Excellentissime

Officiosissimo

K

Joanni Crügero:

Epistola II.

*Vir Prænobilissime, Amplissime & Excellentissime,
Fætor & Amico Colendissime,*

Spenitor firmissima & infallibili, futurum, ut Epistola mea die 24. scripta à Domino Fuhrigo, Musico ibidem in optimo statu & sanitate exoptatissima TIBI, *Vir Excellentissime*, certissimè sit tradita, adeoque responcionem ad petitum meum obsequiosissimum mihi adscribas, perquam officiose rogo. Licet mihi satis abundeque Tua negotia gravissima tum publica tum privata duxero haut ignota; nihilominus tamen me haberem felicissimum, si petitis meis hand gravatim gratificareris, & à negotiis breve ad tempus Tuis, *Vir Excell.* evocareris. Occasionem autem exarandi litteras aliquales & lætitiam creandi pariter mihi dedit non minimam Dies 12. Sept. h. est Tuus, *Vir Excell.* Onomasticus, quō non potui non, illam quin observanter arriperem TIBIq; de illò gratularer die simul. Gratulor itaque inquam, & ex corde exopto, ut Jo-va summus ad Nestoros annos TE, Familiæ Tuæ celeberrimæ Fau-torumque aliorum Tuorum bono, salvum, fôspitem præstet & con-stantem, ut Diem illum Onomasticum summô cum gadio in D E T AMORE ulterius celebrare finat, ut infortunium omne ab altero ad alterum annum, imo vitæ per tempus, quod machinæ microco-smicæ in hacce calamitate alias accidere solet, à TE, *Vir Excellentissime*, Tuisque carissimis avertere velit, quod Orbis Eruditus Medicus de Tuo consilio & ope ulterius gaudere possit saluberrima, quoque orbis ægrotans maximo non sine eniolumento officio Tuo isti semper necessatio & utilissimo uti queat. Interim vale ex' voto & ama. Spremb. die Tuo Onomastico, quem Tibi præ aliis Deus T.O. Maxi-mus largissimè benedictum velit esse 12. Sept. 1707.

Vir Excellentissime,

Tuum devinctissimum Clientem

Johannem Crügerum.

Viro Prænobilissimo, Amplissimo & Excellentissimo, Dn. Domi-no Gottlieb Budeo, Medicinæ Doctori celeberrimo, Archiatro Duca-li Saxonico quam gravissimo, Physico Provinciali in Lusatia Su-periori famigeratissimo & S.R.J. Acad. Nat. Curios. Collegæ Primario.

Domina Fætori & Amico meo Colendissimo

Budissæ.

Responsio ad I, & IIdam Epistolam.

*Nobilissime, Amplissime atque Experientissime,**Fautor & Amice honorissime,*

Quod ad binas Tuas gratissimas haec tenus non responde-
rim, negotia mea & itinera reiterata impediverunt.
Quare non ægrè feres, quod serius Responsorias has
legere detur. Gratias autem ago habeoque decentes
pro voto, & gratulor reciproce ex animo de incolumi-
tate Tua Tuæque familiæ, prosperrima quæque & imposterum ex-
ceptans. Quæstionem illam, num Venæsecchio in suffocatis, vel quasi
per fumum vel vapores locum habeat? quod concernit, mecum
quoad omnes Circumstantias perpendi, brevibus mentem meum
exponam; Sangvinis missio uti est generosum præsidium & multis
in morbis utile, sic cum primis in stagnatione sangvinis & suffoca-
tione illa per fumum vel vapores inducta omnino locum habet, &
Sacra quasi est anchora, institui autem potest venæ incisio in bra-
chio, inciso majusculo foramine, pro majori nimirum revulsione &
liberiori sangvinis ac spirituum ventilatione. Hac administrata
si redeat ad se æger, spes convalescentiae supereat, si minus,
fignum est mori instantis, dum scil. spiritus in cerebro inexcitabili
torpore jam correpti & in corde ipsoque sangvine suffocationem
quasi & extinctionem patiuntur. Quâ occasione mentionem faci-
am, nondum scil. constare, an iu ejusmodi suffocatione per fumum
vel vapores inducta pulmones solum, anne potius Cerebrum & Cor,
spiritusque in illis habitantes afficiantur, siquidem & apoplexiæ &
syncopes cardiacæ signum adsunt. Verum fit quicquid sit, suffo-
cantur omnino ejusmodi homines ex subitanea illa sangvinis al-
teratione ejusque intra vias spirituales stagnatione & coagulatio-
ne subsequente mox spirituum in corde extinctione horumque sic
denegatâ cum spiritibus in cerebro communicatione. Vid. Rorell.
Cent. 2. observat. 4. Christ. à Vega l. 3. scil. s. c. 8. art. Med. plura jam
non licet. Vale optime & ex voto!

*Nobilissimi Nominis Tho***Budæus d. 29. Sept. 1707.****paratissimus****Cultor****D. Gottlieb Budæus.**

Epistola III.

*Vir Nobilissime, Excellentissime & Experientissime,
Fautor & amice devenerande,*

HÆ litteræ rudi conscriptæ Minervâ in exoptatissima valitudine *Vestræ Excellentia* si tradantur, quantum in me excitaret gaudium, id neque verbis satis superque exprimere, neque singularibus laudum encomiis ad astra evehere potis sum. Domum me iter faciente aliquot ante dierum spatium Budissâ, discursum nostrum in Domini Wilis hii bibliopolio *de Venesectione in fere suffocatis vel quasi mortuis à fumo & vapore tetro* ore tentus inchoatum haud gravatim literis quibusdam, si vel maximè mihi haud ignotum putaro statum *Vestræ Excellentia* miserrimum modernum ob incendium domus pulcherrimæ, imò totius urbis maximum, ansa hac data commodissima, contingenit & sententiam plenariam mihi communicet, absque *Vestra Excellentia* officiosissimè peto contendoque, ad officia reciprocā quam gratissima obligatum me sensurus & devinctum nullo non tempore. Interim dolorem meum testando & observantiam pariter impræsentiarum transmitto ad bibliothecam novam *Elsholtzii Anthropometriam, Grataroli Eignum Vitæ, Bontekoe Tractatum brevem de Vita humana, Sanitate, Morbo & Morte;* Item **Tres Novos tractatulos de Café, Thé & Chocolata;** pari ratione **Praxin Illius de morbis Infantum agentem, spe nitor certissima, fore,** ut in bonum interpretatura partem, & multò potius animum offerentis, non quod offertur, aspectura sit *Vestræ Excell.* alio de tempore melioris quid promitto, quia bibliothecam Medicam præstansissimam, absente *Vestræ Excell.* in furore ignis rapidissimi insigni penitus consumtam, & vix infantes salvos & incolumes igni ereptos esse expertus sui, quod primum maximè dolendum, ultimum autem gratulandum mihi venit, quod Deus Omnipotensissimus in hâc quoque parte præsertim immensam suam Clementiam aspicere & cognoscere unicuique licuerit. Vale ex voto & fave

Vestræ Excellentia

raptim

Spremb. è muséo

d. 14. Aug. 1707.

Officiofissimo

Johanni Crügero.

Viro Nobilissimo, Excellentissimo & Experientissimo Domino, Domino Jo. Christ. Haberkornio, Medicinæ Doctori ubique celebratissimo & Practico famigeratissimo & felicissimo &c. Domino Fautori & Amico meo colendissimo

Camentii.

Epistola IV.

Prænobilissime, Amplissime & Excellentissime,
Fautor & Amice Venerande,

Sanitatem Tuam, Vir Excellentissime, mihi auditu per-
gratam scias & acceptam. Epistolam quandam
die 24. August. datam unaque cum quibusdam Medicis
Tractatibus Tibia metransmissam certiorem Te Vir
Excell. faciendi observantia mea id requirit debita, spe-
tenens certissima, futurum, ut illam priorem certè ac-
cepturus sis, nihil autem magis opto, quam ut responsio
petitis meis jamdudum factis statim sequeretur mihi
nunquam non gratissima, siquidem festinare me ad fi-
nem opusculi mei exigui inchoati vehementissime ur-
get bibliopola, id quod autem post responsonem Tu-
am, Vir Excellentissime, ad me mox missuram, duxero
facturum. Quod reliquum est promissi memor **B**a-
tholini de Medicina Danorum, Dissertat. X. de Bibliothe-
cæ Incendio Tractatum: Ejusdem de Sanguine vetito.
Similiter de Morbis Biblicis Tractatum. Olieri Jacobæi
de Ranis & Lacertis Observationes Th. Sydenhan Tract.
de Podagrâ & Hydrope mitto simulq; de meliori me-
TIBI,

TIBI, Vir Excellentissime volo commendatum, Vale
ex voto & fave.

Zui, Vir Excellentissime,
festinante calando
Spremb. d. 7. Septembr.
1707.

Officiosissime

Joan. Grügero,
Responsio

ad tertiam & quartam Epistolam.

Prænobilissime & Experientissime Domine Doctor,
Fautor & Amice honoratissime,

Litteras utrasque gratissimas accepi, & quidem
faciliori animo manuque, quam ut statim redde-
re potuerim, tum propter calamitatem nostram,
qua quoad corpus & mentem extra nos positi
distrahimur, tum ob absentiam meam inopinato diu-
turnorem. Interim ad Problema datum de Venæse-
tione in quasi suffocatis a fumo per incendium, brevi-
ter tantum respondere licebit, quantum nuperrima no-
stra tristissima experientia suppeditavit: nempe; Qui-
busdam ex cella protractis ferè morituris Venæfectio-
nem ad vitam mox revocandam multum conduxisse,
quosdam tamen etiam sine venæfctione sponte per-
mutationem aëris resuscitatos fuisse; e contra etiam
non nulli plane emortui & suffocati inveniebantur in
locis fumeis, quibus forsitan Venæfctio mature adhibi-
ta, si per tempus licuisset, optime subventura fuisset.:
ut ita per propriam Experientiam nondum quidem col-
ligere potuerim universalitatem & absolutam necessita-
tem hujus remedii in hisce subjectis, noxam tamen ex-
inde vix ullam crederem, quia potius in hoc symptomá-
te

te urgente, salvâ methodo medendi ordinariâ citatius auxilium ex Venæ sectione legitimè instituta sperarem, si quoquè effectus & successus non semper respondeat, causa ejus magis in receptivitate, quam activitate hujus remedii mihi latere videtur, quatenus crafis & stasis sanguinis magis vel minus se corrigi patiatnr; Spiritus enim animales & vitales hoc loco non tam planè suppressi, quam oppressi & coerciti sunt, qui sanguinem tantillum emissum non aliter ac vinculum relaxatum sentiunt, ut motus & circulatio liberius restituiri possit. Sed plura de hac materia ratiocinari jam non vacat. Credo lubenter judicio sublimiori & experientiæ annosiori, interim tamen in casu desperato remedium extemporenum Nulli præfero. Præterea gratias ago maximas pro transmissis tractatulis medicis tam gratis quam utilibus, & uti jacturam meam chartaceam in omnibus & singulis Manuscriptis, sumptuosis coemtis libris laborioseq; collectis herbariis, nec non plurimis aliis ex regno minerali mutuatur, eò majorē, quò irreparabiliterem, habeo, ita & dona hæc litteraria tanti faciam, ut sistant sempiternum Amicorum monumentum. Habebis igitur ad vota pro omnigena prosperitate & ad officia promptissima me Tibi

Prænobilissimo atque honoratissimo Dno Doctori

Clementii
æ musæo suburbano
d. 2. Oct. 1707.

devinctissimum

Joh. Christianum Haberkornium,
Med. Doct.

Epistola V.

*Vir Prenobilissime, Excellentissime & Experientissime,
Fautor & amice omni venerationis cultu
καὶ πανῆς prosequende.*

Septem annorum, & quod excurrit, *Vir Excellentissime*, jam-
jam præterlapsum videtur spatium, quo neque ullum litte-
rarum commercium, neque discursus, &, ut rectius loquar,
dissertatiunculas aliquales privatas inter bonos amicos &
Commensales, quemadmodum id antea die nocteque factum fuisse
in Academia Jenensi per tractus Æuropæos ccleberrima, in quâ
studiorum Phil. & Medicorum incumbendorum gratia simul per
duorum annorum cursum in bonâ charitate, fidelitate minimè fu-
catâ & amicitiâ constantissima, id est, sympathia & harmonia ma-
ximè convenienter semper viximus, optimè callebis, ad ingenium
nostrum ulterius exercendum, si tempus vacat, acuendum & ex-
colendū instituendi promta nobis usq; in hunc diem defuit occasio
partim, partim longinquitas & locus vehementer impediit obscu-
rus noster; ast si Deus Opt. Max. mihi vitam & sanitatem ulterius
largiturus est, viam & locum eō propiorem, quō longinquiorem
putâro Tibi & mihi fuisse prius & remotiorem, nobis ita promitti-
mus, ut intra 24. horarum forsan intervallum, Bono cum Deo, nos
in vicem colloquium amicabile & utile habituros Tibi, *Amice fide-
lissime & integrissime*, persvasum habeas velim. De statu meo nar-
randi quicquam Tibi, *Vir Excellentissime*, lectu nimis longum & mo-
lestum futurum haud de nihilo existimo; saltim brevisimis verbis
apponere mihi licebit, patriam meam urbem adeoque me & meos
simul Jehova justissimus Morbonna, Letho, Bellonna ante breve
temporis intervallum puniisse pariterque Igne, post nubila vero
Phœbus splendere & Apollo ridere rursus incipit, ne dicam de ho-
minibus malis ipsis, invidia, odio publico & persecutione inter se-
se mutuo clandestina & fucata sic gaudentibus, ut verissimum il-
lad maneat: Homo Homini Diabolus, Lopus; adeoque non mi-
randum venit, hæcce suprà dicta ē judicio Dei omnipotentissimi
justo evenisse infortunia. Condicitus exopto & appreco Tibi,
Vir Excellentissime, multo potius Tuisque carissimis Hygeam con-
stantem,

stantem, quietem amoenam, ingens Decus *Aesculapidarum & Theſpiadum* delitium, mea enim Camœna Pieridum mentem satis moveare non valet, verbo, in dextra Jovæ sorteni & vitam esse Vestram & Vos nullius infortunii, quamdiu viveretis, in votis meis perpetuò habeo, expertos. Dubium mihi esse de Spiritu \oplus l. philosophici virtute refrigerante, num ille Spiritus *per se* aut *per accidens, actu* vel *potentia* refrigereret, Tibi, Vir Excellentissime, refero, quia multi, imò plurimi Medicorum *per accidens & potentia* Spiritum istum Vitriol. refrigerare statuunt, quod a. persuadere nequeo, quia ille acidus est, sapore austero & acido gaudet; jam constat ex omnium Medicorum consensu & sententia, quæ experientiâ rationi connexa & confirmata est, Vitriolum & reliqua salia mineralia omnia composita perfectèque & imperfectè mixta esse & magis passivaprinципia chimica, ex particulis puta Terrestribus ∇ eis & igneis, partes autem istas duas priores in prædominio in confesso est, existere, de præsis igneis, i. e. volatilibus, \ddagger eis & balsamicis, \ddagger enim colores facit & tingit, colorem autem simplicem & quidem album esse, quotidiè animadvertisimus, id quod patet ex aciditate grata Spiritus Vitrioi. omnia enim acida & austera, ad calorem nostrum relata, frigida $\kappa\alpha\tau\epsilon\zeta\chi\eta\nu$ primario, *per se & actu,* & non secundario, *per accidens & potentia* sunt, quia obtundunt Sulphur, sangvinis autem calor consistit in Sulphure. verb. gratia. Labia ex usu acidorum albescunt & stupent, quia vasa capillaria ab acido Aceti constringuntur, ut sangvinem rubicundum amplius admittere nequeant, sed sanguis multo potius recedere cogatur, idque circò fentitur quoque in Ventriculo appetitus ad cibandum major ab assumto Spiritu Vitrioli, siquidem illi inest acrimonia & aciditas major, quæ nervos Ventriculi, orificio sinistro implantatos & imprægnatos nimis vellicat, pungit, excitat, & Ventriculo valde grata est; interim tamen non nego calorem in Spiritu Vitrioli. Nam ut in vinis generosis & calidis, Hungarico puta, Hispanico, Cretico, Rhenano *acidum* potentia & in recessu invenitur & observatur; ita etiam *calidum* ex adversò *potentia* & in recessu, ut infra paullò accuratiùs dicturus sum, in Spiritu Vitrioli sese exerit. Unde quoque fit, quod in febribus malignis & acutis aliisque ardentibus calorem præternaturalem & sitim ab æstu

L

pul-

pulmonum & totius febrili provenientem maximè refrigerat, mitigat & extingvit *actu* coagulando sanguinem nimis fervidum & rafactum, quippe partes ibidem magis salinæ, fixæ & acidæ in Vitriol. inveniuntur, quam volatile, quæ ex terrestreitate illius elicuntur, ut taceam Spiritus $\text{\textcircled{F}}$, $\text{\textcircled{O}}$, $\text{\textcircled{\Theta}}$ is aliosque acidos simplices. Et si vel maxime concedere vellem, Spiritum Vitrioli pannum, vel linteum, vel alia quoque corrodere, carnes adurere & colorem quasi putpureum efficere, quemadmodum *avulsa* me multoties id docuit, & idcirco actu calidum esse; nihilo tamen minus exemplo sequenti & experientiâ contrarium probare non nequeo, si succus citri, qui ab omnibus frigidus statuitur, sumitur, & margaritæ & corallia induntur, ab isto hæc sensim sensimq; corroduntur, ideò, quia Spiritus Vitriol. & succus citri, ut omittam alios acidos, spiculis salinis quadrangularibus, sexangularibus, septangularibus, octangularibus & sic porro gaudent, quæ vim incidendi, attenuandi, aperiendi, refrigerandi & corrodendi & calorem quasi putpureum, mediante tamen calore centrali latente & quasi sepulto inducunt. Nonnunquam accidere solet, quod Vitriolum frequenter adhibitum quoque spiritu aliquo violento alcalino in corpore febrili nimirum, latente, incenditur, & unà vice cum $\text{\textcircled{P}}$ e, & $\text{\textcircled{\Theta}}$ is & balsami, h. e. calidi innati & humidi radicalis, omnia in homine à putrefactione conservantis, essentiam consumit, tragœdiamque suam unico momento non sine magna Medicorum admiratione ægrorumque incommodo, absolvit, potius veneni, quam medicamenti Spiritus Vitrioli præcipue induit naturam, & mortem aliquando repentinam causatur; quod per mechanicam luculenter demonstrari & ante oculos ponî potest, si putabilem cujusdani animalis assumere, Spiritumque Vitrioli isti commiscere vis, ista mixtio bullulas innumeras & inde turbas & effervescentias citet majores, & citiorem vaporum adscensum procurat, quia aciduni & alcali inter se invicem summa cum vehementia certant, & certando seipsum consumunt, & sic per consequens Spiritus Vitriol. non *actu*, per se & primario, sed potentia, per accidens & secundario calidus est. Verum enim vero haud ignotum mihi duxero judicium acutissimum & felicissimum! Tuum, Vir Excellentissime, quod in ista materia, ut in aliis quoque, in publicam prodeas lucem & sententiam Tuam ad me,

me, sepositis aliis negotiis quam gravissimis, haud gravatim citius exares, maximopere rogo, ad munia gratissima & beneplacita Tibi exhibenda, omnem semper moturus lapidem; Vale & amare continua;

*Vir Excellentissime,
Spremb. d.
9. August.
1707.*

Tuum ad officia paratissimum

Joannem Crügerum.

*A Monsieur, Monsieur Frederice Winckler, le Docteur en Medicine & Practicien tres renomme. Mon tres honore Fauteur & Ami affectionne, evitement. pour le pres.
à Brieg!*

Elenchus Medicorum aliorumque, quorum in his Tribus Casibus Medi- cis mentio facta est.

A.	Ferdinandus Foesius Forestus Fracastorius G.	Lucanus M. Massarias Mercatus N.
<i>Agricola</i>		
<i>Aretaeus</i>		
<i>Aristoteles</i>		
<i>Augustinus.</i>		
B.	Galenus H.	Neucranzius O.
<i>Bertinus</i>		
<i>Borellus</i>	<i>Haly</i>	<i>Ovidius</i>
<i>Brunnerus,</i>	<i>Helmontius</i>	<i>P.</i>
C.	<i>Highmorus</i>	<i>Paracelsus</i>
<i>Camerarius</i>	<i>Hildanus</i>	<i>Panarollus</i>
<i>Charleton</i>	<i>Hippocrates</i>	<i>Plato</i>
<i>Cicero</i>	<i>Hoffmannus</i>	<i>Platerius</i>
<i>Coms.</i>	<i>Horstius</i>	<i>Plinius</i>
E.		<i>Poterius</i>
<i>Elichmanus</i>	<i>Kergerus</i>	<i>Portus</i>
F.	<i>L.</i>	<i>Q.</i>
<i>Fallopis</i>	<i>Lommaeus</i>	<i>Quercetanus</i>
		<i>Rol</i>

R.	Solenander.	W.
<i>Rofincius</i>		<i>Wedelius</i>
S.	I.	
<i>Salmuth</i>	<i>Tachenius</i>	<i>Wierus</i>
<i>Seneca</i>	<i>Tilingius</i>	<i>Willisius</i>
<i>Sennertus</i>	<i>Thonerus</i>	<i>Winckler.</i>
<i>Swalwe</i>	<i>Tulpius</i>	Z.
<i>Schneiderius</i>	<i>Tertullianus.</i>	<i>Zacutus</i>
<i>Schenckius</i>	V.	<i>Zwingorus.</i>
	<i>Virgilius</i>	

Errata Typographica, passim in hisce Casibus Medicis
 Tribus occurrentia, ut ipse Lector Benevoli illa-
 haut gravatim corrigere velit, ab Autore absente
 per amice & officiose rogatur.

